

UDSATTE GRØNLÆNDERE: HVERDAGSLIV, VOLD OG FÆLLESSKABER

AF BAGGA BJERGE, MAJ NYGAARD-CHRISTENSEN OG SIRI MØRCH PEDERSEN

| RÅDET FOR OFFERFONDEN |

Projektet er muliggjort med støtte fra Offerfonden

Grafisk tilrettelæggelse: walk.agency

Tryk: Fællestrykkeriet AU TRYK, Aarhus Universitet

ISBN: 978-87-998845-6-8

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	06
To portrætter af udsatte grønlandere	08
Indledning	12
Kapitel 1	20
Sociale relationer og fællesskaber	
Kapitel 2	28
Møder med velfærdssystemet	
Kapitel 3	36
Anmeldelser af vold og erfaringer med politiet	
Kapitel 4	50
Hverdagsliv med vold	
Det kriseramte liv	60

FORORD

Først af alt skylder vi en meget stor tak til de mange grønlandske borgere, der har deltaget i undersøgelsen. Vi er meget taknemmelige for, at I beredvilligt har ladet os få indblik i jeres hverdag: i op- og nedture, grin og sorg, venskaber og konflikter og fortællinger om udfordringer og benspænd, både i forhold til det omgivende system samt i hverdagen i almindelighed. Vores forhåbning er, at vi med undersøgelsen kan bidrage med viden om de udfordringer, mange af jer oplever, således at jeres vilkår forbedres i forhold til at få den hjælp, I har ret til og måske brug for. Samtidig er det vores forhåbning, at det omgivende samfund får endnu mere øje på de mange ressourcer, I besidder, og de gode måder hvorpå mange af jer håndterer hverdagen - nemlig ved at hjælpe hinanden på måder, som måske også kan inspirere i arbejdet med andre udsatte grupper.

Endvidere en stor tak til de medarbejdere, som brænder for at forbedre vilkårene for udsatte grønlandske og andre udsatte borgere enten direkte i konkrete møder med borgerne eller indirekte i planlægningen af politikker og indsatser. Også I skal have tak for at fortælle om de udfordringer, dilemmaer, men også muligheder og måder at løse udfordringer på, på trods af de benspænd I møder i jeres daglige arbejde. Vi har været meget overvældede og imponerede af den omsorg og velvilje til at hjælpe de udsatte grønlandske borgere, som I fremviser.

En stor tak til Offerfonden, som har muliggjort projektet med fondsmidler. Gode kollegaer på Center for Rusmiddelforskning på Aarhus Universitet har ydet uundværlig hjælp og ekspertise til håndbogen: Tak til Post.doc. Tobias Kammersgaard og Lektor Esben Houborg for kyndig behandling, analyse og forklaring af data fra POLSAS, virksomhedspraktikant Mads Madsen for faglig sparring og kriminologisk ekspertise i kapitlet om erfaringer med politiet, kriminologistuderende og praktikant Anja Michelle Medum for kriminologisk feedback på håndbogen og helt uundværlig hjælp med den praktiske proces i forhold til udarbejdelsen heraf. Slutteligt tak til redaktør af STOF- tidsskriftet for viden om rusmidler og samfund Karina Luise Andersen for hjælp og vejledning vedrørende håndbogen.

Bagga Bjerge, Maj Nygaard-Christensen & Siri Mørch Pedersen

TO PORTRÆTTER AF UDSATTE GRØNLÆNDERE

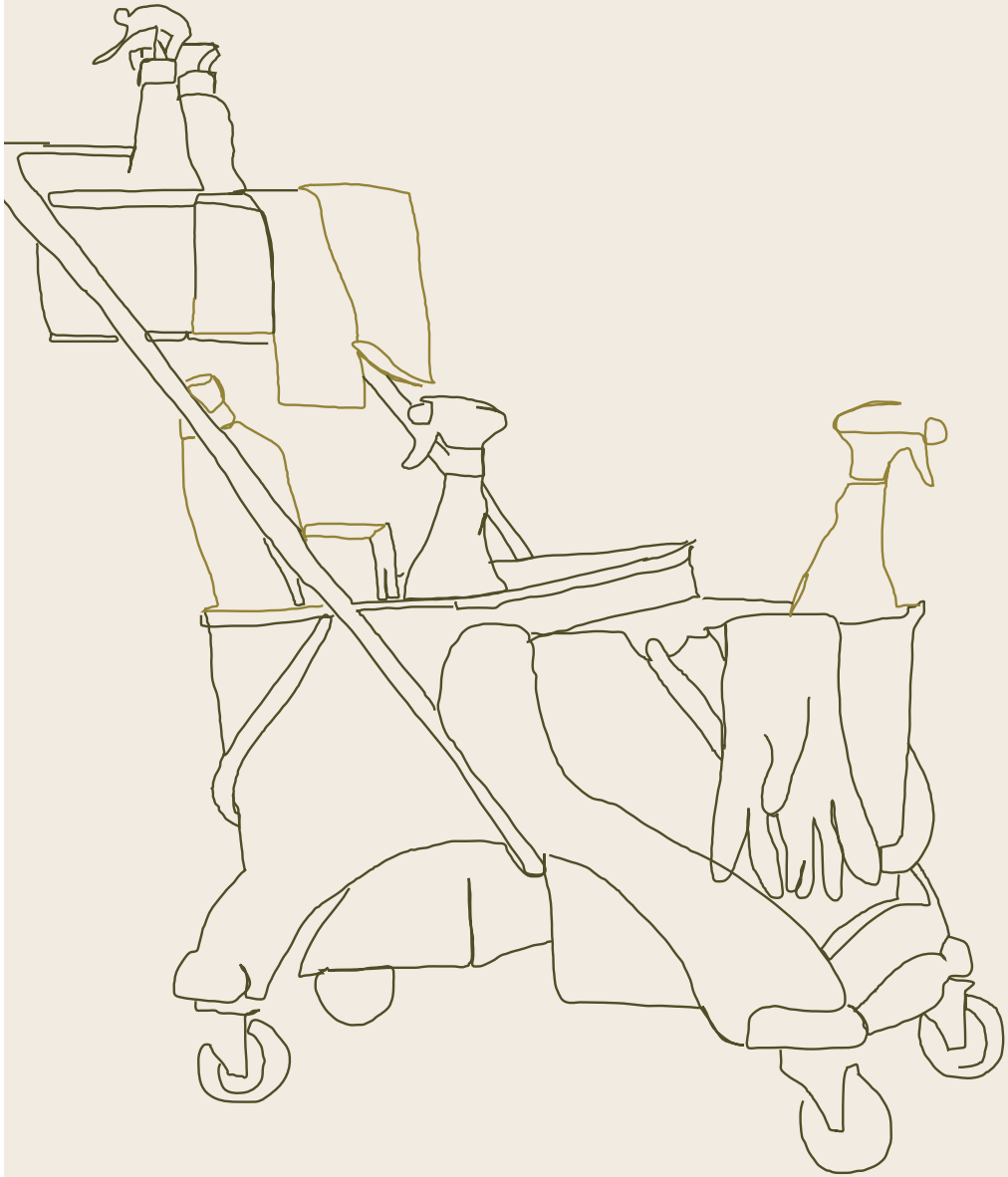
LARS-FREDERIK

Lars-Frederik er 52 år og oprindeligt fra Sisimiut. Han er den ældste af fem søskende. Hans far døde i en drukneulykke, da Lars-Frederik var 16 år, og hans mor begyndte efterfølgende at drikke meget alkohol, og ofte var Lars-Frederik alene hjemme med sine yngre søskende. Da han blev 18, flyttede han til Nuuk og tog arbejde på en fisketrawler. Senere mødte han en kvinde, som han blev gift og fik tre børn med, men de blev skilt, da Lars-Frederik var i midten af trediverne. Kort efter mistede han også sit job, fordi han fik ødelagt sin fod i en arbejdsulykke. Lars-Frederik levede et års tid som hjemløs i Nuuk og overnattede hos venner og bekendte eller hos ekskonen.

En dag inviterede hans ene lillesøster, som boede i Esbjerg, Lars-Frederik til barnedåb. Lars-Frederik tog med til barnedåben, og da dagen for hans hjemrejse nærmede sig, spurgte han sig selv, hvad han egentlig skulle tilbage til Grønland for. Han besluttede sig for at blive hos sin søster, mens han forsøgte at finde arbejde på havnen i Esbjerg, dog uden held. Lars-Frederiks humør blev dårligere og dårligere pga. de mange afslag og savnet af sine børn, og han begyndte igen at drikke alkohol dagligt for at udholde det. Til sidst blev han bedt om at flytte fra søsterens hjem.

Lars-Frederik tog til Christianshavns Torv i København, hvor han havde hørt, at der var mange andre grønlandere og levede nogle måneder som hjemløs, imens hans forbrug af alkohol tog mere og mere til. Han begyndte

også at ryge hash. En nat, hvor han havde sovet i et affaldsskur i en nærliggende gård, blev han vækket af spark og skub, og efterfølgende havde han mange smerter, og der blev også revet op i den skade, han tidligere havde fået i sin fod. Han måtte halte rundt og var meget afhængig af hjælp fra andre. Han oplevede, at 'gadens folk' hjalp ham meget. '*Det er min familie,*' siger han stadig om dem. En af hans grønlandske venner havde værelse på herberget på Sundholm, og Lars-Frederik blev nu inviteret til at sove der, til han fik det bedre. Senere blev han indskrevet på herberget og fik sit eget værelse. Lars-Frederik fik en rigtig god relation til sin kontaktperson, der hjalp ham med at søge kontanthjælp, komme til lægen og genetablere kontakt til sine børn gennem sociale medier og få en stabil hverdag. Han kom også i aktivering som pedel to-tre timer hver morgen. Da Lars-Frederik fik beskeden om, at hans søn havde begået selvmord, gik det helt ned ad bakke. Lars-Frederik blev dybt deprimeret, og hans alkoholforbrug tog til. Han kom i konflikt med mange af sine naboer på herberget. Han blev også smidt ud af herberget, fordi han slog en anden beboer, men det kan han ikke selv huske er sket. Efter nogle måneder kom han dog tilbage på herberget igen og blev tilknyttet den samme kontaktperson, som blandt andet fik ham overtalt til at genoptage sin aktivering som pedel. Hans liv blev langsomt stabiliseret igen. Efter et lille år fik han værelse på et andet og mere roligt herberg. Han er blevet indstillet til bolig i kommunen og venter på, at der kommer en bolig til ham.

ABELONE

Abelone er en 42-årig kvinde fra Paamiut, som flygtede til Danmark fra sin voldelige ægte-mand. Hun måtte efterlade sine to børn. Abelone er uddannet pædagog og havde håbet på at kunne finde arbejde i en børnehave, da hun kom til Danmark, men det var svært, da hun ikke havde noget sted at bo og hele tiden blev mindet om savnet af sine egne børn. Abelone levede som hjemløs det første år og drak alkohol og røg hash hver dag. En dag gik det op for hende, hvor træt hun var af livet på gaden, og hvor ked af det hun var ved tanken om, at hun end ikke kunne invitere sine børn hjem til sig, hvis de skulle komme til Danmark en dag. Det var en øjenåbner for hende.

Hun bad personalet på en varmestue, hun ofte besøgte, om råd, og de hjalp hende i kontakt med kommunen. Efter noget tid fik hun en lille lejlighed i udkanten af byen. Hun kom i flere praktikker med hjælp fra jobcentret, både som pædagogmedhjælper og som rengøringsassistent, men hun blev aldrig tilbudt et job. Til sidst blev hun træt af at blive sendt fra praktik til praktik og stoppede med at komme. Det endte med, at jobcentret sanktionerede hende, så hun en måned kun fik udbetalt knap 3000 kroner i kontanthjælp. Hun havde ikke råd til at betale sin husleje, men blev i sidste øjeblik hjulpet af en boligrådgiver fra socialforvaltningen og undgik at blive sat på gaden.

Abelone kunne ikke holde stilheden ud i sin lejlighed og begyndte at opsøge andre grønlandere. Hun begyndte at drikke alkohol dagligt,

selvom det var tre år siden, hun sidst havde drukket. Hvis hun ikke drak, kom hun til at tænke for meget på sine børn, og det gjorde hende ulykkelig og deprimeret. Derfor oplevede hun drikkefællesskabet som en god støtte. Her fandt hun en polsk kæreste, som hurtigt flyttede ind hos hende. Han var dog også voldelig over for hende, og hun blev mindet om tiden med sin eksmand i Grønland.

Gennem nogle andre grønlandske kvinder blev hun introduceret for Reden, et værested for udsatte kvinder. En medarbejder her forsøgte at få hende på krisecenter, men fik at vide, de ikke kunne tage imod kvinder med misbrug. Abelone røg ellers kun en joint om dagen. I lang tid overnattede Abelone på Reden, indtil hun begyndte at kunne bo i sin lejlighed uden at være bange for ekskæresten, som efter sigende var rejst til en anden by. Abelone prøver nu at få lidt struktur på sit liv ved at tage på varmestuen hver dag og spise morgenmad og frokost. Her løser hun hver dag krydsogtværs for at øge sit danske ordforråd. Det er stadig hendes største ønske at få sine børn på besøg, og hun tænker på dem hver dag. Hun har dog ikke fået kontakt til dem endnu.

INDLEDNING

Håndbogen *Udsatte grønlandere: Hverdagsliv, vold og fællesskaber* handler om, hvordan grønlandske borgere, der lever på kanten af velfærds-samfundet, oplever og håndterer hverdagen i Danmark. De to indledende portrætter er eksempler på, hvordan disse borgeres livsforløb og hverdag kan tage sig ud. Portræterne er unikke i den forstand, at indhold og sammensætningen af deres livsforløb, erfaringer og problemstillinger er helt særlige for hhv. Lars-Frederik og Abelone. Samtidig er portræterne eksemplariske, idet deres erfaringer og kompleksiteten af problemstillinger ligner de andre udsatte grønlandske borgeres, som er fokus for bogen.

I håndbogen præsenterer vi resultater fra et treårigt forskningsprojekt om udsatte grønlandere i Danmark. Projektet har haft særligt fokus på vold i forhold til udsatte borgere med grønlandsk baggrund, og den kompleksitet af udfordringer disse borgere møder i Danmark. Samtidig belyser projektet borgernes hverdagsliv, herunder de praksisser og strategier, de benytter for at klare hverdagen. Ved at sætte fokus på temaerne *sociale relationer, møder med velfærdssystemet og politiet samt vold*, ønsker vi med håndbogen at bidrage med yderligere viden om udsatte grønlandere til fagfolk, som møder borgerne i deres arbejde.

Ifølge Danmarks Statistik boede der 1. januar 2021 16.730 personer med grønlandsk baggrund i Danmark, og størstedelen heraf lever på lige vilkår med den øvrige befolkning (Danmarks Statistik). Det er imidlertid også dokumenteret, at borgere med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede blandt udsatte i Danmark i relation til fx hjemløshed, misbrug, psykiske lidelser og manglende tilknytning til arbejdsmarkedet (se fx SUSY UDSAT 2019, Socialstyrelsen 2017, SFI 2015, Institut for Menneskerettigheder 2015, Rådet for Socialt Udsatte 2014). Det anslås fx, at udsatte grønlandere udgør 6 % af det samlede antal hjemløse i Danmark, hvilket betyder, at hjemløsheden blandt udsatte grønlandere er 50 gange så høj som blandt etniske danskere (SFI 2015). Et andet eksempel er, at andelen af grønlandere, som var indskrevet i offentlig behandling for alkoholmisbrug (2, 4 %), var mere end ti gange så stor som den tilsvarende andel af den danske befolkning (VIVE 2021). Ligeledes er andelen af grønlandere visiteret i stofmisbrugsbehandling fem gange så høj som andelen af den øvrige befolkning (SFI 2016). Samlet estimeres det, at op mod 20 % af de grønlandere, der er i Danmark, er socialt udsatte (Institut for Menneskerettigheder 2015).

Når vi i håndbogen anvender termen "udsatte grønlandere" refereres dels til herboende borgere, der er født i Grønland og har (en eller flere) grønlandske forældre, og dels til, at de lever med flere af de ovenstående problematikker,

og dermed kan siges at have komplekse sociale problemstillinger (jf. Lov om Social Service: www.retsinformation.dk).

Udsatte grønlandske borgere er ofte perifært tilknyttet velfærdssystemet, og det kan være med til at forstærke deres udsathed. Ligesom andre udsatte oplever de også ofte vanskeligheder ved at begå sig i systemet (Bjerge et al. 2019). For flere udsatte grønlandere er dette yderligere vanskeliggjort af et mangelfuldt kendskab til muligheder for og indgange til hjælp, af sproglige vanskeligheder eller af mødet med medarbejderes forforståelser og manglende kendskab til målgruppen, som kan føre til gensidige misforståelser. Alt dette kan føre til oplevelser med stigmatisering og uværdig behandling, der gør, at borgerne ikke søger eller får tilstrækkelig hjælp fra systemet. Det samme gør sig ofte gældende i relation til politiet, hvor mange udsatte grønlandere er forbeholdne i forhold til fx at anmelde voldshændelser. Mange har en oplevelse af ikke at blive taget alvorligt, når de anmelder eller har andre dårlige erfaringer med kontakt med politiet.

Endvidere færdes de udsatte grønlandere, som indgår i vores undersøgelse, i miljøer, der er præget af rusmiddelbrug, hjemløshed, psykisk sygdom, vold og tyveri. Her udsættes borgere ofte for forskelligartede belastninger, som kan være med til at fastholde dem i udsathed eller endda øge dette.

Gennem årenes løb har adskillige undersøgelser og rapporter desuden fremhævet de traumer, som mange udsatte grønlandere har med sig (se fx Rådet for Socialt Udsatte 2014, Institut for Menneskerettigheder 2015, Socialstyrelsen 2017, Nygaard-Christensen & Bjerge 2021). Dette kan for eksempel være seksuelle overgreb, selvmord i nærmeste relationer eller en opvækst præget af vold og rusmiddelbrug. Derudover bliver det også fremhævet nogle steder, at den kollektive erfaring med at være underlagt den danske kolonimagt, har sat sig spor. Med andre ord er grønlandere ofte blevet beskrevet som ofre.

Vi ønsker imidlertid med håndbogen også at vise udsatte grønlandere som mennesker med styrker og ressourcer til at håndtere store udfordringer og problemer samt at give et indblik i deres eget syn på deres hverdagsliv. I miljøerne, hvor de færdes, er der nemlig faktorer, der skaber muligheder for at undgå eller håndtere belastninger. Eksempelvis giver miljøerne en følelse af samhørighed med andre i samme situation, muligheden for at have nogen at tale grønlandsk med, ses med gode venner, have det sjovt og finde tryghed og omsorg.

”Vi ønsker imidlertid med håndbogen også at vise udsatte grønlandere som mennesker med styrker og ressourcer til at håndtere store udfordringer og problemer samt at give et indblik i deres eget syn på deres hverdagsliv.”

Miljøerne kan også bruges mere konkret, som når en borger tilbyder en anden en seng at sove i, hvis vedkommende er hjemløs, eller når der tilbydes en trøstende skulder, når en borger er ked af det. Der findes altså mange ressourcer i disse miljøer, der fremmer sundhed, trivsel og tryghed. Endvidere beretter mange borgere også om specifikke og gode erfaringer med håndholdte indsatser, særlige sociale tilbud rettet mod udsatte grønlandere eller lokalbetjente, som har erfaring og interesse for borgerne. Det vil sige, at der også er mange historier om ting, der lykkes for borgergruppen. Ved at viderebringe disse positive erfaringer, håber vi på at kunne være med til at skabe større forståelse for udsatte grønlanderes muligheder for leve et meningsfuldt og værdigt liv i Danmark.

Datagrundlag

Håndbogen er baseret på data indsamlet i forbindelse med forskningsprojektet "Voldsofre blandt udsatte grønlandere", som er finansieret af Offerfonden fra 2019-2021. Undersøgelsen er forankret ved Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet. Forskningsgruppen består af lektor og projektleder Bagga Bjerger, lektor Maj Nygaard-Christensen, lektor Esben Houborg, post. doc. Tobias Kammersgaard og videnskabelig assistent Siri Mørch Pedersen. Af hensyn til deltagerne i undersøgelsen optræder alle under pseudonym og øvrige detaljer kan være slørede, når det skønnes nødvendigt.

Den første del af undersøgelsen består af indsamling og analyse af nationale og lokale policyer, rapporter og dokumenter, der informerer indsatser omhandlende udsatte grønlandere i Danmark. Resultaterne af dette arbejde kan læses i den engelsksprogede artikel "The construction of "socially marginalized Greenlanders" as a target group in Danish welfare policy and practice" (Nygaard-Christensen & Bjerger 2021).

Anden del af undersøgelsen bygger på etnografisk feltarbejde i to større danske byer med deltagerobservation, interviews og uformelle samtaler med udsatte grønlandske borgere samt medarbejdere, der enten direkte eller indirekte arbejder med gruppen. Vi har udført kvalitative interviews med 25 borgere (10 kvinder og 15 mænd) og 30 medarbejdere, der arbejder med målgruppen. Dette gjaldt medarbejdere i konkrete sociale indsatser målrettet udsatte borgere med grønlandsk baggrund, medarbejdere fra varmestuer eller herberger som målgruppen benyttede, eller medarbejdere, der på anden vis jævnligt var i kontakt med målgruppen i kraft af deres arbejde for eksempel som bostøtter, sociale viceværter eller gadeplanssygeplejersker. Desuden har vi interviewet medarbejdere, som er involverede i at udforme og implementere indsatser på området, samt

lokalbetjente. Alle interviews i undersøgelsen er foregået på dansk, og vi har dermed ikke interviewet borgere, der ikke taler dansk. Vi har dog under feltarbejdet også haft kontakt med denne gruppe, hvis sproglige barrierer kun bidrager til de udfordringer de oplever i blandt andet møder med velfærdssystemet.

Vi udførte 12 måneders observationsstudier på sociale tilbud, som udsatte grønlændere benytter, fx væresteder, varmestuer eller herberger samt offentlige pladser, hvor borgere samles. Undervejs har vi deltaget i forskellige aktiviteter, fx aftaler i jobcentret og på hospitalet, begravelser og sociale arrangementer, og nogle af borgerne har vi besøgt i private hjem. På den måde har vi, ud over at lave formelle interviews, været i løbende kontakt med omkring 60 borgere og dermed fået yderligere indblik i, hvordan nogle af de problematikker, vi hørte om i interviewsituationer, udførte sig i borgernes hverdagsliv.

Tredje del af undersøgelsen består af kvantitative analyser af voldshændelser mod grønlændere og baserer sig på et udtræk af politiets journalisering- og sagsstyringssystem POLSAS. Vores datasæt indbefatter alle personer involveret i anmeldte voldssager fra 2001-2020, hvor en person, der i systemet registreres som havende "grønlandsk nationalitet", figurerer som forurettet. Dette er baseret på registreringen af den forurettedes "nationalitet" i POLSAS, som typisk er baseret på oplysninger fra CPR-registret^a. Til at sammenligne grønlandske volds-ofre med den generelle population, har vi ligeledes brugt et dataudtræk fra POLSAS, som inkluderer samtlige personer, der har været involveret i en anmeldt voldssag mellem 2001 og 2020. Voldssager er bredt defineret som alle de overtrædelser af straffeloven, der angår fysisk skade, tvang eller tilbageholdelse, herunder også voldtægt og trusler om vold. Når vi taler om volds ofre er der i juridisk forstand tale om personer, der har lavet en voldsanmeldelse, eller også har andre har gjort det for dem, og det er således ikke sikkert, at en domstol har anerkendt disse personer som retlige ofre for en voldsforbrydelse. Det skal understreges, at dette datamateriale angår alle personer med grønlandsk nationalitet og dermed ikke specifikt udsatte grønlændere, som ellers er fokus for denne håndbog.

^a I tilfælde hvor personen ikke er registreret i CPR-registeret, anvendes fx statsborgerskabet i et pas. Hvis der ikke foreligger gyldig legitimation, anvendes den nationalitet som den pågældende selv har oplyst.

”Man kan være udsat på mange måder; misbrug, psykiatri, handicap, hjemløshed, fattigdom, arbejdsløshed, manglende uddannelse osv. Udsatte grønlændere er særligt udsatte på følgende parametre: Hjemløshed, alkoholmisbrug og fattigdom. Men de er også meget forskellige i graden af udsathed.” (SUSY UDSAT 2019)”

Denne håndbog skal ses som et diskussionsgrundlag, der kan skabe dialog, angive mulige løsninger samt danne baggrund for konkrete initiativer til at styrke arbejdet med udsatte grønlændere. Formålet er at vise udsatte grønlænderes eget perspektiv på deres hverdagsliv.

Referencer:

Bjerge, B. Oute, J. Christensen, L. & M. Nygaard-Christensen (2019). Om at "strikke" et social tilbud sammen til borgere med komplekse problemstillinger. I Bjerge, B. & E. Houborg (eds). *Rusmiddelbrugere i krydsfeltet mellem sektorer og fagligheder*. Aarhus, Aarhus University Press

Danmarks Statistik. BEF5G: *Personer født i Grønland og bosat i Danmark 1. januar efter køn, alder og forældrenes fødested*. <https://www.statistikbanken.dk/BEF5G> (tilgået 23/10/2021)

Institut for Menneskerettigheder (2015). *Ligebehandling af grønlandere i Danmark*

Nygaard-Christensen, M. & B. Bjerge (2021). The construction of "socially marginalized Greenlanders" as a target group in Danish welfare policy and practice. *Nordic Journal of Social Research*, 132-154

Nygaard-Christensen, M. & S. M. Pedersen (2019). "Torvet har et bedre tilbud til mig". Fællesskaber blandt udsatte grønlandere udgør et uformelt hjælpesystem. *STOF - Videns om rusmidler og samfund*, 36, 20-25

Rådet for socialt udsatte (2014). "*I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg "bare" grønlander*": udfordringer for udsatte grønlandere i Danmark

SFI (2015). Grønlandere i Danmark. En registerbaseret kortlægning.

SFI (2016). Stofmisbrugsbehandling blandt grønlandere i Danmark. Notat. SFI

Socialstyrelsen 2017: Status på initiativerne i Danmark om "*Effektiv støtte til udsatte grønlandere*" i *satspuljeaftalen 2017-2020*

SUSY UDSAT (2019). *Sundhedsprofil for udsatte grønlandere i Danmark*. SIF & Rådet for Socialt Udsatte

VIVE (2021). Overgangs- og peer-støtte til udsatte grønlandere i Danmark Evaluering af CTI-indsats og frivillig støtte i tre kommuner

www.restsinformation.dk

KAPITEL 1

Sociale relationer og fællesskaber

Sociale relationer og fællesskaber

Størstedelen af de udsatte grønlandere, der indgår i vores undersøgelse, har et højt indtag af rusmidler, særligt alkohol og cannabis (SUSY UDSAT 2019). Disse indtages ofte sammen med andre udsatte grønlandere. Rusmiddelbrug blandt socialt udsatte bliver på individuelt niveau ofte beskrevet som en slags selvmedicinering eller 'flugt' fra den lidelse, der kan være forbundet med eksempelvis en traumatisk barndom eller social eksklusion og marginalisering. Rusmiddelbrug kan også være en måde at tilpasse sig de miljøer og netværk, man færdes i, og have en vigtig social betydning (McNaughton 2008). For de udsatte grønlandere, der indgår i undersøgelsen, synes netop fællesskabet om rusmidler at være helt centralt.

De miljøer, som udsatte grønlandere og andre socialt udsatte bevæger sig i, bliver ofte beskrevet som "risikomiljøer" (Rhodes 2002). Kendetegnende ved risikomiljøer er blandt andet en højere forekomst af ulovlig aktivitet, tyveri, vold og personer med komplekse sociale problemer såsom hjemløshed, psykisk sygdom eller misbrug. I sådanne miljøer er man i større risiko for at blive udsat for en række belastninger. Nogle projektrapporter argumenterer for, at miljøerne medvirker til at fastholde udsatte grønlandere i negative fællesskaber, der bidrager til deres fortsatte udsathed (Madsen 2016; Rasmussen 2016).

Der er ofte en antagelse om, at udsatte miljøer er noget, de skal væk fra, før de kan opnå forandring i deres tilværelse (Nygaard-Christensen & Bjerger 2021, Nygaard-Christensen & Pedersen 2019). Men sociale relationer er ikke entydige og kan på én og samme tid fungere som både fastholdende i udsathed og som understøttende fællesskaber, hvor der er forskellige ressourcer at hente (Bach & Bjerger, accepteret, Desmond 2012, Kappel & Dybbroe 2012, Duff 2010). Disse uformelle ressourcer spiller ofte en væsentlig rolle for socialt udsattes muligheder for at opretholde sundhed og velfærd.

Sociale ressourcer

Socialt samvær og følelsen af tilhørsforhold og de muligheder for handling, dette giver, er af afgørende betydning. En borger formulerer det således:

Da jeg flyttede til København, så var jeg hjemløs. Det var ikke så godt, for jeg kunne ikke få kontanthjælp, når jeg ikke havde en adresse, så jeg levede af min bror, og så hørte jeg om pladsen her [hvor udsatte grønlandere mødes omkring alkoholindtag], at der var mange grønlandere ... Så lærte jeg en grønlandsk dame at kende, og hun hjalp mig med kontanthjælp og andre ting. (Interview med Eva)

De sociale relationer, som de udsatte grønlandere indgår i, og de handlemuligheder, som disse relationer skaber, er sociale ressourcer. Det skal forstås sådan, at sociale relationer kan give adgang til information og viden, til formelt såvel som uformelt arbejde, social støtte og en følelse af at høre til. På den måde fungerer de sociale fællesskaber som en slags socialkontor og en uformel støtte-kontaktordning, som nytillkomne grønlandere benytter sig af for at få den fornødne hjælp til at klare sig, hvorved etablerede tilbud ofte fravælges (se afsnit om møder med velfærdssystemet).

Materielle ressourcer

Adgang til ressourcer i fællesskabet kan også forstås helt konkret, hvilket Annas beretning vidner om:

Uha, det kan være hårdt og spændende. ... Man tænker: "Hvor skal jeg nu sove henne i aften?" ... Men trofaste venner, hos dem er man altid velkommen. "Hvis du ikke har noget at spise, så er du altid velkommen" Selvfølgelig gør man også det modsatte Når vi har brug for hinanden, så hjælper vi hinanden. (Interview)

De konkrete ejendele, som en person råder over og har adgang til, er materielle ressourcer, som kan komme venner og bekendte i det sociale fællesskab til gavn. Det omfatter for eksempel de fysiske miljøer og steder, som en person har adgang til, fx boligforhold, mad, en sovepose, en mobiltelefon e.l. Gensidig udveksling af goder og hjælpeydelse med venner, familie og bekendte er ofte en afgørende strategi for at klare sig og mestre hverdagslivets udfordringer og problemstillinger for socialt udsatte.

Følelsesmæssige ressourcer

Sociale relationer har også stor betydning på et mentalt eller følelsesmæssigt plan. Det kan fx være, at man i bestemte fællesskaber føler beskyttelse, omsorg, tillid og tryghed:

Jeg har en god ven, som også passer på mig ... De beskytter mig, når jeg falder, eller når jeg får problemer, de passer på mig og sådan ja, mine gode venner ... når jeg bliver stresset eller urolig, de gør mig afslappet. Sådan, snakker med mig og sådan, varmer mig og 'vi skal nok være her for dig'. (Interview, Else)

Følelsesmæssige ressourcer i udsatemiljøer kan også forstås som den opmuntring, glæde eller begejstring, som borgere for eksempel kan opleve, når de mødes og "går på druk", hvilket giver en følelse af social støtte og en opløftet stemning:

Et par berusede og meget glade kvinder kommer skraldgrinende ind med hinanden under armen på værestedet. De rokker i takt fra side til side, og kan slet ikke holde sig oprejste, hvis ikke de holder fast i hinanden. De griner og griner og synger og får noget mad. De griner, så tårerne triller, og snakker grønlandsk, alt sammen ganske stille, men i højt humør. (Feltnoter)

Det at have nogen at beruse sig med, at snakke grønlandsk og grine med opleves som en helt central del af hverdagslivet. Studier peger på, at selve følelsen af manglende social støtte for den enkelte kan opleves som en af de største udfordringer forbundet med at komme ud af social udsathed (se Benjaminsen 2017). Socialt netværk og social støtte er altså vigtigt i udsatte grønlænderes hverdagsliv, og en spørgeskema-undersøgelse viser faktisk, at udsatte grønlændere i mindre grad end andre udsatte rapporterer at være ensomme, og at de har mere daglig kontakt med deres omgangskreds end andre udsatte (SUSY UDSAT 2019, se også faktaboks).

En borgers sociale netværk kan altså give adgang til mad, penge, husly, beskyttelse, rusmidler, omsorg, støtte eller en følelse af tilhør. Derfor er det vigtigt, når der skal udvikles indsatser på området, at de ressourcer, som findes i udsattemiljøer, også anerkendes og inkluderes. Dette er også vigtigt i forhold til udsatte grønlændere, for hvem sociale fællesskaber ofte fungerer som et alternativt hjælpesystem, særligt der hvor velfærdssystemet er fraværende eller opleves som utilgængeligt eller utilstrækkeligt.

Udfordringer i de sociale fællesskaber

Selv om de fleste borgere i undersøgelsen italesætter fællesskaberne positivt, opleves disse dog – på linje med andre typer af fællesskaber – også jævnlige som udfordrende og problematiske af borgerne. De sociale relationer indeholder således også risici, afhængigt af om relationerne er præget af tillid og gensidighed:

Hjælper hinanden? Vi drikker sammen. Det er sådan, vi mødes. Ellers har vi ikke sådan, vi snakker ikke om arbejde, ikke om klubber, ikke om ... Vi snakker om alt muligt om andre venner, og hvad der sker i byen, men ikke rigtig problemer, synes jeg. Det er vi ikke så gode til. Men når jeg begynder at snakke med mine danske venner, så kommer jeg ind på mine problemer ... det hjælper jo ikke, hvis man bare tier om det. Man skal jo snakke om det, før det kan løses ... Grønlændere er så stolte af sig selv, at de ikke vil vise, at de har problemer. De vil ikke hjælpes – nogen af dem. (Interview med Knud)

Eller som borgeren Dorthe formulerer det:

Det er drukken-venner. Vi plejer ikke at kunne snakke om vores problemer, det vil jeg ikke, fordi de drik[ker]. Jeg stoler ikke på nogen. (Interview)

For nogle udsatte grønlandere er der en fornemmelse af ikke helt at kunne stole på andre i udsattemiljøer. Andre vælger selv disse fællesskaber fra, når de andre er for berusede, eller fordi de har en oplevelse af at blive ekskluderet, hvis de ikke drikker. Det vil sige, at der for nogle borgere er tale om, at fællesskaber omkring rusmidler kan blive for meget, og at der er en ambivalens og vagtsomhed i forhold til de relationer, der etableres gennem udsattemiljøer (jf. Desmond 2012, Bach & Bjerge accepteret). Men der er også en del, der oplever, at de godt kan deltage i disse fællesskaber, selvom de ikke drikker.

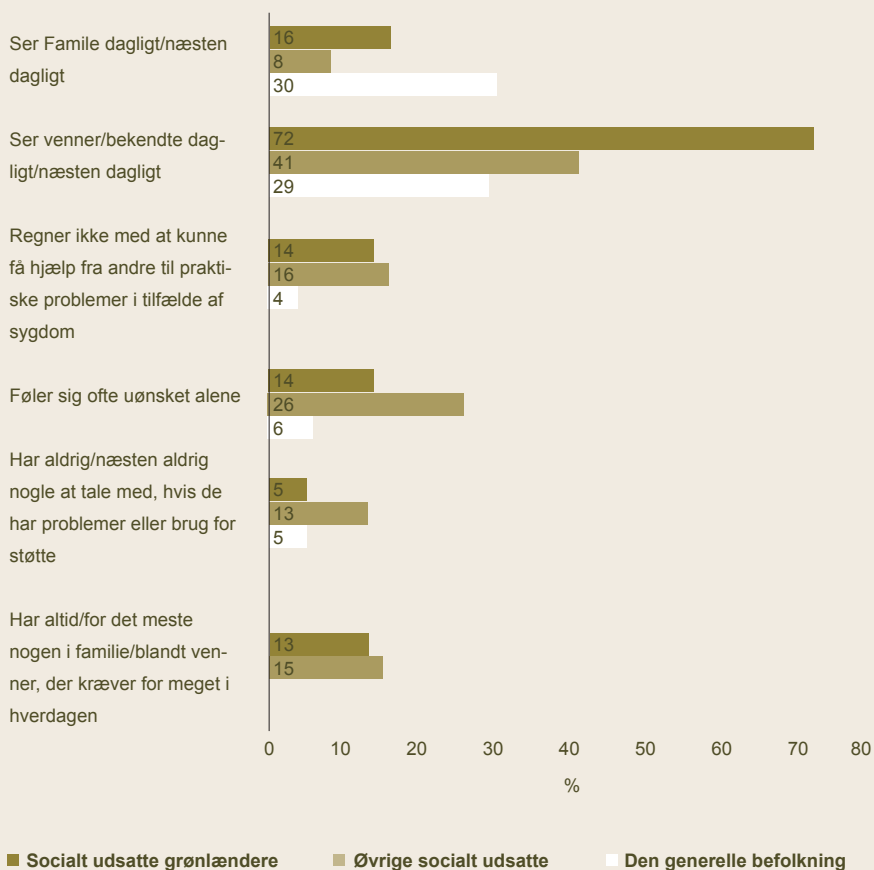
Det er ikke kun indtagelse af rusmidler, der kan udfordre fællesskaberne i udsattemiljøer. Der kan ligeledes opstå belastninger såsom vold, mistillid, gæld, utryghed, gruppepres og konflikt, og tilhøret i fællesskaberne kan være skrøbeligt, fordi det netop ofte er ens primære relationer (jf. Bourgois & Schonberg 2009). Fx risikerer borgerne at "brænde deres broer", når nogen kommer til at "låne" en telefon, nogle penge eller alkohol af de andre uden at have fået lov. Der gælder således nogle spilleregler for god opførsel på lige fod med andre typer sociale relationer, og borgeren risikerer at blive "smidt ud", hvis spillereglerne overskrides.

Samlet viser vores data, at der i fællesskaberne er mange ressourcer at hente for at håndtere umiddelbare presserende behov. Men der er færre ressourcer at hente i forhold til at udvikle strategier, der kan skabe og understøtte en langsigtet forbedring af deres livssituation. Endvidere er der en risiko for, at jo mere man bliver fast forankret i et marginaliseret miljø, jo stærkere bliver den sociale eksklusion fra samfundsfællesskabet, og at når borgeren træder ved siden af fællesskabets spilleregler, så kan dette ramme hårdt i forhold til potentiel ekskludering. Borgeren Aja formulerer dobbeltheden således, da hun fortæller om det miljø, hun færdes i:

Uha, uha, jeg oplevede mange dårlige ting og mange sjove ting og mange gode ting. Men øh, det er også sådan, du ved, op og ned. (Interview)

Figur 1

Udvalgte indikatorer for sociale relationer blandt hhv. socialt udsatte grønlændere, øvrige socialt udsatte og den generelle befolkning (SUSY, 2017). Procent

Anbefalinger:

- Miljøer med udsatte grønlandere skal ikke kun betragtes som risikomiljøer. De indeholder uformelle ressourcer og social støtte, som er vigtige for borgernes håndtering af deres hverdagsliv.
- Samtidig er det vigtigt at have den sårbarhed for øje, der ligger i at have sit primære – og for manges vedkommende eneste – tilhør i en gruppe, som bygger på et element af tilbagevendende vagtsomhed.

**”Udsatte grønlandere ser i højere grad familie, venner og bekendte, de føler sig i mindre grad ensomme og oplever i højere grad, at de har nogen at tale med, end andre socialt udsatte.”
(SUSY UDSAT 2019)**

”Socialt udsatte borgere med grønlandsk baggrund har et højere forbrug af alkohol og hash end andre socialt udsatte. Til gengæld er forbruget af andre illegale stoffer som for eksempel kokain eller heroin langt lavere (SUSY UDSAT 2019). Fra praksis rapporteres der dog pt. om et stigende antal af unge udsatte grønlandere, men også andre, der indtager andre typer af stoffer såsom kokain”

Referencer:

- Bach, J. S. & B. Bjerger (2021). Skål i skuret – Sundhed og omsorg blandt ældre udsatte rusmiddelbrugere. *Tidsskrift for Sygdom og Samfund, accepteret*
- Benjaminsen, L. (2017). Fællesskabsmålingen. *En undersøgelse af livsvilkår og social eksklusion i Danmark*, Trygfonden & VIVE
- Bourgois, P. & J. Schonberg (2009). *Righteous Dopefiend*. University of California Press, Berkeley and Los Angeles
- Desmond, M. (2012). Disposable Ties and the Urban Poor. *Journal of American Sociology*, 117(5): 1295-1335
- Duff, C. (2010). Enabling places and enabling resources: New directions for harm reduction research and practice. *Drug and Alcohol Review*, 29(3), 337-344
- Kappel, N. & B. Dybbroe (2012). Ulighed i sundhed - et sundhedsfremmeperspektiv på socialt udsattes adgang til sundhed. I: *Sundhedsfremme - et kritisk perspektiv*. Dybbroe, B., Land, B. & Nielsen, S. B. (eds). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Madsen, H. F. (2016) '*Grønlandske Kvinder I Danmark: En Undersøgelse Af Kvindernes Livssituation*', Problemer, Ressourcer Behov. København K: Rådet for Socialt Udsatte
- McNaughton, C. C. (2008). Transitions through homelessness, substance use, and the effect of material marginalization and psychological trauma. *Drugs: education, prevention and policy*, 15(2), 177-188
- Nygaard-Christensen, M. & B. Bjerger (2021). The construction of "socially marginalized Greenlanders" as a target group in Danish welfare policy and practice. *Nordic Journal of Social Research*, 132-154
- Nygaard-Christensen, M. & S. M. Pedersen (2019). "Torvet har et bedre tilbud til mig". Fællesskaber blandt udsatte grønlandere udgør et uformelt hjælpesystem. *STOF - Videns om rusmidler og samfund*, 36, 20-25
- Rasmussen, A. W. (2016) 'Mellem Grønland og Danmark: – En beretning om udsatte grønlandske kvinder i Aarhus'. Reden, Aarhus
- Rhodes, T. (2002). The 'risk environment': a framework for understanding and reducing drug related harm. *International Journal of Drug Policy*, 13(2), 85-94
- SUSY UDSAT (2019). *Sundhedsprofil for udsatte grønlandere i Danmark*. SIF & Rådet for Socialt Udsatte

KAPITEL 2

Møder med velfærdssystemet

Møder med velfærdssystemet

Grønlandere er danske statsborgere og har formelt de samme rettigheder som alle andre borgere med dansk statsborgerskab. Men i praksis har de ikke nødvendigvis samme muligheder for adgang til hjælp i det danske velfærdssystem, og de har heller ikke altid de samme muligheder som udlændinge, der er flyttet til Danmark og fx bliver tilbudt integrationsprogrammer (Rådet for Socialt Udsatte 2014; VIVE 2015). Langt de fleste grønlandere i Danmark klarer sig godt, men der er stadig en overrepræsentation af borgere med grønlandsk baggrund, som har brug for hjælp fra det sociale hjælpesystem (VIVE 2015).

De borgere, som indgår i vores undersøgelse, har ofte brug for hjælp fra flere forskellige hjælpesystemer på én gang. Det kan være, at de har et problematisk rusmiddelforbrug, psykiske vanskeligheder eller problemer med fx beskæftigelse, boligsituation eller økonomi. Der er også mange af de udsatte grønlandske borgere, som er fysisk nedslidte i en relativt ung alder efter at have været beskæftiget med hårdt fysisk arbejde i Grønland. Deres fysiske helbred er ofte så dårligt, at de ikke vil kunne varetage et job på almindelige vilkår, men når det kommer til at få den hjælp, som borgerne har brug for og ret til, opleves det ofte som meget udfordrende. Borgerne fortæller dog også om eksempler, hvor de har oplevet god og rettidig hjælp. Denne hjælp beror dog særligt på, at en specifik medarbejder eller indsats har haft et specifikt fokus på borgeren, end det går på systemet i sig selv.

Oplevelse af forskelsbehandling og færre rettigheder

Et konkret eksempel på barrierer i systemet angår tolkebistand. Grønlandske borgere er i lovgivningen sikret ret til tolkebistand i forbindelse med møder i velfærdssystemet (Socialstyrelsen 2003). Men om de grønlandske borgere rent faktisk får tilbudt dette, beror i praksis på den enkelte medarbejders skøn eller viden om denne ret. Særligt i forhold til sundhedssystemet fortæller borgere og medarbejdere, at dette ofte ikke er udbredt viden. Det gør, at mange borgere har siddet til samtaler vedrørende helbredsmæssige problemer uden helt at have forstået, hvad sundhedspersonalet har fortalt dem. Herudover er de grønlandske borgere ofte heller ikke selv klar over, hvilke rettigheder de har, eller også har de ikke modet eller lysten til at bede om ekstra hjælp. Medarbejderen Michael beskriver det således:

På en somatisk afdeling var der én af mine borgere, der fik at vide, at hvis han ville have tolkning, så skulle han bare vide, at så ville han få en regning tilsendt bagefter... Vi var ikke mere end lige kommet derfra, så finder jeg så i lovgivningen, at det er undtaget færøske og grønlandske borgere. Så det er jo rigtig træls, ikke? (Interview)

Eller som borgeren Jens, der har fungeret som bisidder for en anden borger, beskriver, opstår der ofte misforståelser:

Jeg begyndte at tage med min ven til jobcenteret til en kontaktperson. Min ven drikker jo aldrig. Han ryger til gengæld meget hash. De havde skrevet på hans sagsmappe – fordi han kan kun gebrokkent dansk og kan misforstå nogle af ordsætningerne – at ved sidste møde kom han totalt fuld og påvirket. Det forarger mig, at de havde skrevet på den måde, for han var slet ikke påvirket den dag. (Interview)

Endvidere beskriver mange borgere også oplevelsen af at blive forskelsbehandlet (se også kapitel om anmeldelser af vold og erfaringer med politiet):

"Vi har ikke rettigheder inden for sundhedsvæsenet," siger Hans-Peter og synes, at jeg [feltarbejderen] skal skrive det ned i min bog. Han er vred og frustreret over, at han ikke har fået lov at få skruer i ryggen, ligesom danske patienter gør. Han fortæller, at lægerne ikke vil give ham og andre grønlandere lige så god behandling som danskere. "Sådan er det i dagens Danmark," siger han, "grønlandere bliver sjældent hjulpet 100 %, højst 50 %. Det er derfor, du ser så mange grønlandere gå rundt med krykker og sådan noget." (Feltnoter)

Flere af borgerne har en oplevelse af, at andre grupper af socialt udsatte får mere hjælp end dem selv. Denne oplevelse kan skyldes flere forhold, fx uigennemskuelighed i systemet, uoverensstemmelse mellem forventninger til systemet og den oplevede hjælp eller mangel på samme, samt at grønlanderes juridiske status som statsborgere ikke udløser samme tilbud om integrationsprogrammer som for udlændinge. Argumenter, som til dels genfindes hos medarbejdere, men som i høj grad også tilskrives manglende viden og forståelse i det etablerede system. Dog fortæller medarbejderne også om eksempler på decideret forskelsbehandling pga. særlige forforståelser af grønlandske borgere:

Jeg prøvede engang at få en kvinde ind på et krisecenter, og jeg blev spurgt direkte, om ikke herbergerne var bedre. Og det var fra det øjeblik, jeg sagde, at hun var grønlandsk. Så siger de: "Jamen grønlandske kvinder passer bare ikke så godt herinde". (Interview med Anne-Mette)

Der var således en manglende nysgerrighed og villighed til at undersøge, om kvinden rent faktisk kunne have gavn af krisecentrets tilbud, alene på grund af sin herkomst. Der er dermed potentiale for, at forvaltninger og tilbud kan gøres mere forståelige og gennemskuelige, så det ikke er forhold som dårlig kommunikation, systemrepræsentanters manglende forståelse for udsatte grønlanderes livsvilkår eller slet og ret fordomme, der udgør så store barrierer, at borgerne ikke modtager hjælp.

Håndholdt hjælp og langvarigt kendskab

Centralt for de borgere, der føler sig hjulpet af systemet, er ofte, at de har haft en relation til en særlig medarbejder til møder i kommunen og i sundhedssystemet eller er modtagere af en mere håndholdt indsats og bliver fulgt tæt:

Når jeg er alene med de personer [i jobcenteret], som jeg skulle komme til [møde med], så får de en anden lyd, de har en anden snakkemaskine. Når jeg har min mentor med, eller min boligrådgiver, så er der mere fornuft i de ting, de siger. (Interview med Ango)

Endvidere understreges kontinuiteten og det langvarige kendskab som konstruktivt i forhold til at få adgang og hjælp i velfærdssystemerne, og det modsatte som kontraproduktivt:

Lige pludselig idet man er ved at komme ind i noget godt, som kan få en til at føle sig tilfreds i sin tilværelse, så skifter kontaktperson til en anden person, så skal man begynde forfra. Det er det, der hæmmer en og, jamen årh, så skal jeg til at begynde forfra igen helt fra starten, det har jeg lige gjort med fire-fem andre. (Interview med Laura)

Mange borgere fortæller ligesom Laura, at de oplever, at der ikke er fremdrift i deres sager, fordi de hele tiden skifter kontaktperson og skal starte forfra med at fortælle deres historie. Det kan blive et problem for udviklingen i den enkeltes sag, fordi det føles utrygt at skulle fortælle sin historie til et nyt menneske gang på gang, og fordi borgeren mister tilliden til nogensinde at kunne få hjælp til, at der sker noget. Selvom det ikke er enestående for udsatte grønlændere at have oplevelsen af, at der mangler kontinuitet i indsatsen (jf. Bjerger et al. 2019), så understreges dette strukturelle forhold gentagne gange i undersøgelsen.

Særlige indsatser

Flere af borgerne har benyttet tilbud specifikt målrettet udsatte grønlændere såsom grønlandske væresteder eller kommunale "Overgangs- og peer-støtte til udsatte grønlændere"-projekter. Både borgere og især medarbejdere fremhæver disse typer af indsatser som helt centrale for, at borgerne får hjælp og gode oplevelser med velfærdssystemet. I disse indsatser er der ofte fokus på netop den grønlandske baggrund, traditioner, mad og ture, og medarbejderne heri fungerer ofte som tovholdere i forhold til det øvrige velfærdssystem.

Både borgere og medarbejdere peger på trygheden i at være på hjemmebane sprogligt og at blive forstået mere generelt. Helt konkret efterspørges fx flere muligheder for grønlandssproget alkohol- og stofbehandling. Medarbejderen Petrine siger således om de oplevelser, som nogle borgere har haft med grønlandssproget rusmiddelbehandling: *"Ej, det er så dejligt, at jeg [borgerne] kan tale mit eget sprog, og det er dejligt at blive forstået – også kulturelt"*. Selvom mange af de udsatte grønlandske borgere ikke nødvendigvis italesætter det direkte, er det tydeligt, at mange påskønner grønlænderrettede indsatser, hvor der fx serveres grønlandsk mad, drikkes "rigtig" grønlandsk kaffe og tales grønlandsk borgerne imellem. Borgeren Tanja beskriver sin relation til en medarbejder i et grønlænderrettet projekt således:

Jeg kan slet ikke undvære hende! Puha, det er som om, at det er min storesøster-agtig, ikke? Jeg er meget glad for hende. Hun hjalp mig i går, alt det, som jeg skulle have ordnet, måske en 4-5 ting [hjalp hun med]. [...] Også fordi at hun taler flydende grønlandsk og flydende dansk og flydende alt muligt.

En evalueringsrapport om overgangs- og peerstøtte til udsatte grønlændere bekræfter billedet af, at særligt tilrettelagte forløb er vigtige (VIVE 2021). Rapporten fremhæver, at borgerne i denne type forløb i stor udstrækning føler sig hørt og anerkendt, samt at indsatsen har haft en god effekt på en række parametre for udsathed såsom boligsituation og trivsel.

Rapporten peger også på, at kompleksiteten af udfordringer, som mange grønlandske udsatte har med sig, ofte er vanskelig at håndtere i det danske velfærdssystem. Dette bekræftes af især medarbejdere i vores undersøgelse. Medarbejderen Larissa beskriver det eksempelvis således i et interview:

Tænk et kontinuum, hvor vi har virkelig komplekse udsatte danskere helt ude i mest komplekse andel, så er der måske et trin mere, vi aldrig har haft øje for [hos udsatte grønlændere] [...] nogle sociale forhold, som er mere komplicerede og måske også mere mangeartet og længerevarende, som vi simpelthen ikke har nogle sociale indsatser, der kan fange op eller har begreber til at tale om det.

Det vil sige, at der foruden de umiddelbare sproglige og kulturelle barrierer også kan ligge nogle sociale forhold til grund, som gør, at indsatserne kræver noget andet og mere end vanligt.

Den kulturelle rammesætnings potentielle bagside

Kulturforskelle bliver ofte fremhævet som en væsentlig barriere i strategier, politikker samt blandt medarbejdere og borgere (Nygaard-Christensen & Bjerger 2021). Men en kulturel rammesætning af udsatte grønlandere problemer kan, foruden potentielle positive effekter, have den utilsigtede konsekvens, at det bidrager til yderligere marginalisering af grønlandere, hvis de fremstilles som særlige og anderledes end majoritetsbefolkningen og andre udsatte grupper.

Der sker nemlig ofte det, at der henvises til særlige karakteristika for identiske og homogene individer samt til uforanderlighed (Nygaard-Christensen & Bjerger 2021). Udsatte grønlandere er sat på spidsen "sådan nogle, som ...". På den ene side kan sådan en kategorisering siges at være nødvendig, for at man kan legitimere og implementere specialiserede indsatser til en gruppe af borgere, som har reelle udfordringer. På den anden side overser man nogle gange, at gruppen af udsatte grønlandere er en meget heterogen gruppe med forskellige livshistorier, erfaringer, personligheder, værdier og adfærd.

De løsningsmodeller, som foreslås og iværksættes, bliver nogle gange meget enslydende med et stort fokus på det "særlige" grønlandske, hvilket kræver særligt uddannet personale, at man gør nogle særlige ting sammen etc. Således kan der være en risiko for, at borgerne fastholdes i særlige projekter i stedet for at blive bedre integreret i det almene velfærdssystem og samfund. Udfordringen kan også være, at ikke alle udsatte grønlandere ønsker at være en del af det specifikke type fællesskab, som projekterne tilbyder:

De [medarbejdere] har prøvet at sætte mig op i et netværk, hvor jeg skulle mødes med nogle grønlandere, som også var en del af projektet, men det har jeg så valgt at ignorere. På grund af de ting, man oplever. Altså på grund af, hvordan de [andre grønlandere] reagerer på en, hvis det ikke er lige sådan efter deres hoveder. Hvis der lige ville være noget respekt over for en, så ville det have været lidt nemmere.
(Interview med Hans)

Samlet set viser vores data, at adgangen til hjælp og tilbud kan være vanskelig for borgergruppen. Det skyldes ofte manglende kendskab til rettigheder og særlige forhold, der gør sig gældende for udsatte borgere med grønlandsk baggrund i det almene velfærdssystem. Håndholdte, længerevarende og særlige indsatser målrettet udsatte grønlandere opleves som produktive for mange. Dette skal dog gøres med hensyntagen til, at ikke alle nødvendigvis identificerer sig med den specifikke italesættelse af det

"særlige" grønlandske, samt at en for markant insisteren herpå kan bidrage til at ekskludere nogle borgere i forhold til det almene velfærdssystem.

Anbefalinger:

- Det er vigtigt, at andre medarbejdere i velfærdssystemet, fx i jobcentre eller på hospitaler, som ikke arbejder specifikt med målgruppen, også har et kendskab til udsatte grønlænderes udfordringer og retigheder.
- Mange borgere og medarbejdere efterspørger flere muligheder for fx grønlandsksproget alkohol- og stofbehandling. Der findes imidlertid ikke nogen undersøgelser, der viser, om effekten af sådan behandling er bedre end anden, hvorfor en evaluering eller erfaringsopsamling heraf kan anbefales.

"Andelen af grønlændere, som var indskrevet i offentlig behandling for alkoholmisbrug (2,4 pct.), var mere end ti gange så stor som den tilsvarende andel blandt danskere" (VIVE 2021).

"Andelen af hjemløse blandt grønlændere målt ved brugen af § 110-boformer som fx herberger og forsorgshjem (6 pct.) var næsten 50 gange så stor som blandt danskere i 2015" (VIVE 2015).

Referencer:

Bjerge, B. Oute, J. Christensen, L. & M. Nygaard-Christensen (2019). Om at "strikke" et social tilbud sammen til borgere med komplekse problemstillinger. I Bjerge, B. & E.

Houborg (eds). *Rusmiddelbrugere i krydsfeltet mellem sektorer og fagligheder*. Aarhus, Aarhus University Press

Nygaard-Christensen, M. & B. Bjerge (2021). The construction of "socially marginalized Greenlanders" as a target group in Danish welfare policy and practice. *Nordic Journal of Social Research*, 132-154

Rådet for Socialt Udsatte (2014). "I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg "bare" grønlandere". Udfordringer for udsatte grønlandere i Danmark

Socialstyrelsen (2003). Hvidbog om socialt udsatte grønlandere i Danmark

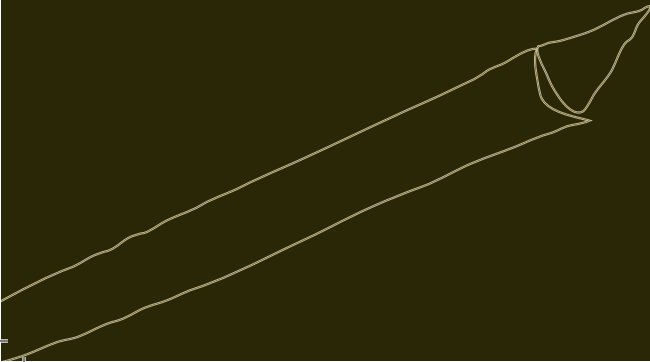
VIVE (2021). Overgangs- og peer-støtte til udsatte grønlandere i Danmark. Evaluering af CTI-indsats og frivillig støtte i tre kommuner

VIVE (2015). Grønlandere i Danmark

KAPITEL 3

Anmeldelser af vold og erfaringer med politiet

Anmeldelser af vold og erfaringer med politiet

Generelt udsættes grønlandere i Danmark oftere for vold end den øvrige befolkning. Vores undersøgelse peger dog også på, at denne borgergruppe ikke er særligt tilbøjelig til at anmelde og søge hjælp hos politiet. Derfor undersøger vi to temaer i nærværende kapitel: For det første, hvordan vold mod grønlandere og håndtering heraf kan karakteriseres i udtræk af politiets journaliserings- og sagsstyringssystem POLSAS samt udbredelsen af denne vold. Her ses det, at grønlandere er overrepræsenterede på en række parametre. For det andet analyserer vi konkrete kvalitative erfaringer, som specifikt udsatte grønlandere har med retssystemet, anmeldelser og politiet på både godt og på ondt. Denne del peger på, at der af forskellige årsager er en tilbageholdenhed i gruppen i forhold til at anmelde og søge hjælp hos politiet, men også at særligt lokalbetjente spiller en central rolle i forhold til mere positive oplevelser.

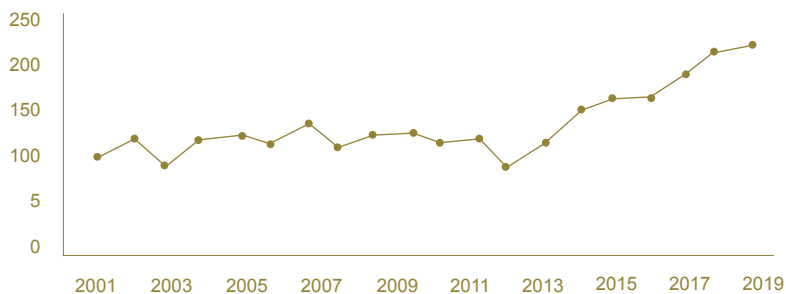
Udviklingen i antallet af ofre for voldsforbrydelser

I alt figurerer 2828 grønlandske ofre i anmeldelser om vold fra 2001 til 2020. Den samme person kan godt optræde som offer flere gange over årrækken og således tælle med flere gange. Til sammenligning var der i hele befolkningen i alt 353.085 ofre for vold i samme periode. Udviklingen over tid viser, at der har været en stigning i antallet af ofre både blandt grønlandere og i den generelle befolkning. Andelen af grønlandske ofre i anmeldte voldssager synes dermed at følge den generelle udvikling.

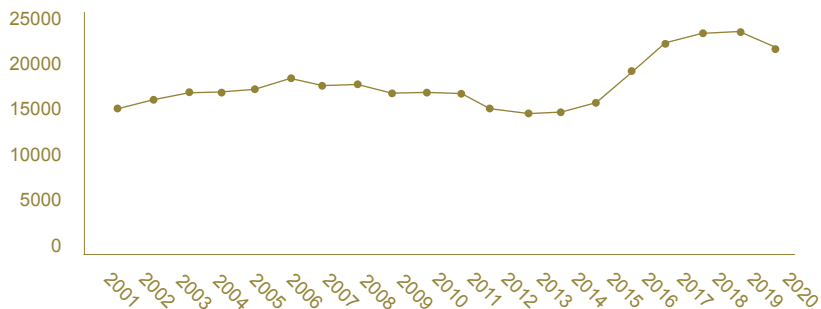
Stigningen i voldsanmeldelser kan dog ikke sidestilles med, at der foregår mere vold i samfundet. Fx viser den seneste såkaldte offerundersøgelse, som baserer sig på en spørgeskemaundersøgelse med et repræsentativt udsnit af befolkningen, at der i 2020 var færre, der angav, at de havde været udsat for vold, end der nogensinde før har været, siden undersøgelserne påbegyndtes i 2005 (Justitsministeriets Forskningskontor 2021). Stigningen i anmeldelser af vold skal dermed forstås som udtryk for, at ofre er blevet mere tilbøjelige til at anmelde vold til politiet (Balvig & Kyvsgaard 2009). Desuden kan stigningen fra 2015 til dels forklares med, at man i 2015 indførte en praksisændring, som betød, at arbejdsrelateret vold skulle anmeldes til politiet, før man kunne få offerstatning fra Erstatningsnævnet (Det Kriminalpræventive Råd n.d.).

Mens der overordnet set ikke synes at være den store forskel i udviklingen af antallet af grønlandske volds ofre og antallet af volds ofre generelt, er der en relativt markant forskel, når andelen af grønlandske volds ofre sammenholdes med, hvor stor en andel af befolkningen de udgør. I 2020 var der eksempelvis 223 grønlandske volds ofre, mens der boede 16.770

Figur 1 Grønlandske voldsofre, 2001-2020

Figur 2 voldsofre, generel befolkning, 2001-2020

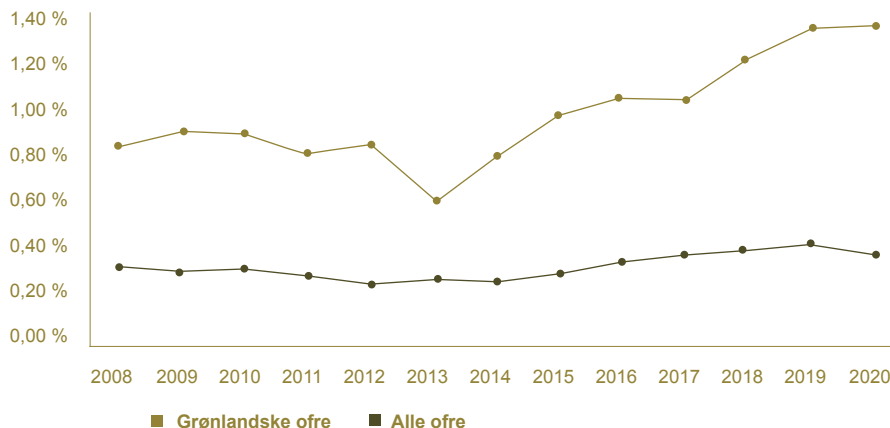

grønlandere i Danmark samme år (Danmarks Statistik a). Andelen af grønlandske voldsofre udgør dermed 1,33 % af den samlede andel af grønlandere i landet. Tallet kan synes lavt, men sammenholdt med antallet af alle voldsofre i landet samme år, som var på 21.989 ud af et samlet befolkningsantal på 5.822.763, svarer den generelle andel af voldsofre kun til 0,38 % af den samlede befolkning (Danmarks Statistik b). Dette stemmer også overens med tidligere forskning, som har peget på, at "andelen af ofre blandt grønlanderne er ca. tre gange så høj som andelen blandt danskerne", og at de fleste er "ofre for enten ejendomsforbrydelser eller voldsforbrydelser" (SFI 2015: 57-58).

Figur 3 viser, at der siden 2008, hvor man begyndte at måle på andelen af grønlandere, har været omkring tre gange så mange voldsofre blandt den grønlandske befolkning sammenlignet med den generelle befolkning. Der synes at være en lille tendens til, at andelen af grønlandske

Figur 3

Andel af volds ofre sammenlignet med befolkningstallet for grønlændere og den generelle befolkning

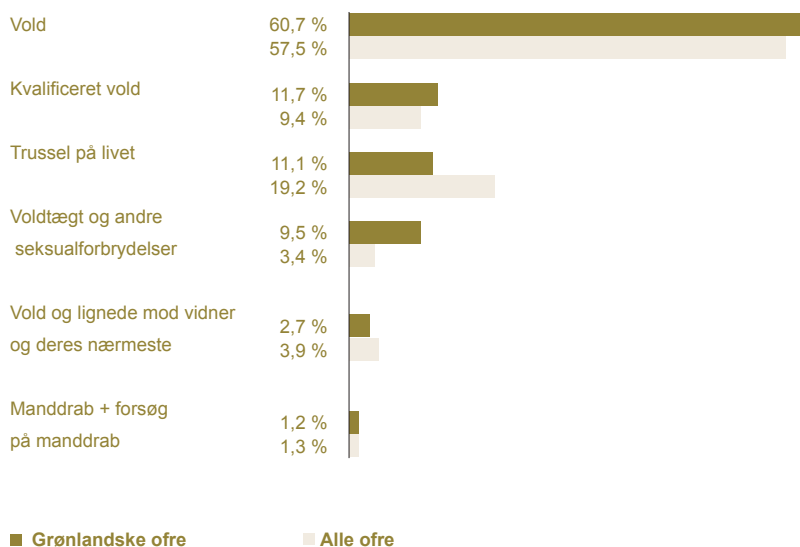
voldsofre har været stigende, så der i de senere år har været over tre gange så mange voldsofre som i den generelle befolkning. Tallene skal dog læses med lidt forsigtighed, da der 'kun' er tale om et par hundrede grønlandske voldsofre årligt, og man må derfor forvente, at tallene kan svinge lidt. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at der er tale om *anmeldelser* af vold, og derfor kunne tallene principielt være udtryk for en større anmeldelsestilbøjelighed blandt den grønlandske population. Vi har imidlertid ikke årsag til at tro, at det skulle forholde sig sådan, fordi udsatte borgere typisk er mindre tilbøjelige til at anmelde forhold til politiet (se fx Madsen 2016). Vores kvalitative datamateriale peger også på en vis modvilje mod at anmelde voldshændelser blandt udsatte grønlændere.

Voldens karakter og typer af straffelovsovertrædelser

Over halvdelen af alle voldssager mod både grønlændere og den generelle befolkning angår det, som ofte kaldes for simpel vold eller den milde voldsparagraf (Danskelove.dk). Enkelte slag, spark, skub eller mindre farlige halsgreb kan fx være omfattet af denne paragraf. Kvalificeret vold angår mere alvorlige voldshandlinger såsom angreb med stikvåben, flasker m.v. eller et stort antal slag eller spark, fx når offeret ligger ned på jorden og er ukampdygtig. Omkring 10 % af ofrene i både den grønlandske og den generelle population er blevet udsat for denne type voldshandlinger.

Figur 4

Sammenligning af typer af vold i sager med grønlandske ofre og alle ofre.

Figur 4 viser en lille overrepræsentation af grønlandske ofre både i sager om simpel og kvalificeret vold. Når det gælder "trussel på livet", er der dobbelt så mange sager i den generelle befolkning (19,2 %) sammenlignet med sagerne med grønlandske ofre (11,1 %). Ud over dette er det sted, der ses den mest markante forskel på grønlandske ofre og den generelle befolkning, de sager, der omhandler voldtægt eller andre seksualforbrydelser^a.

Her angår tæt ved tre gange så meget af volden mod grønlandere voldtægt (9,5 %) sammenlignet med 3,4 % i den generelle befolkning. Slutteligt ses en overrepræsentation af sager, der handler om vold og lignende mod vidner og deres nærmeste i den generelle befolkning (3,9 %), sammenlignet med de grønlandske ofre (2,7 %). Og i forhold til manddrab og forsøg på manddrab ligner de to grupper hinanden meget med henholdsvis 1,2 % af volden, der angår disse straffelovsovertrædelser for grønlandske ofre, og 1,3 % for den generelle befolkning.

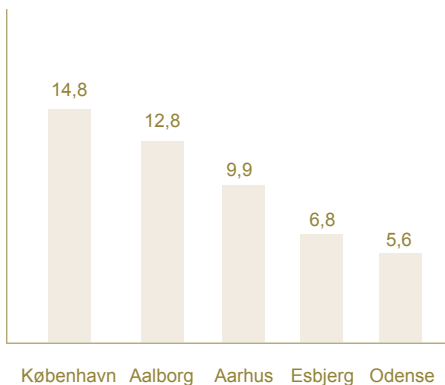
^a Denne opgørelse inkluderer alle seksualforbrydelser, herunder en række straffelovsbestemmelser, som er udgået af straffeloven i den undersøgte periode. Dog angår langt de fleste tilfælde straffelovens §216, som omhandler voldtægt.

Gerningssteder for voldssager mod grønlandere og andre voldssager

Når vi ser på, hvor voldsepisoder generelt finder sted, er det ikke så overraskende især i de større danske byer: København, Aarhus, Aalborg, Odense og Esbjerg. Dog ser vi, at særligt voldssager mod grønlandske ofre mest foregår i de større byer, hvor omkring halvdelen af alle sager (49,9 %) med grønlandske ofre finder sted, mod under en tredjedel af sagerne (30,7 %), der inkluderer alle voldsofre. Mens fordelingen af voldsofre på de fem største danske byer følger byernes størrelse for voldsofre fra den generelle befolkning, er der især en overrepræsentation af voldsofre blandt grønlandere i Aalborg (12,8 %) og Esbjerg (6,8 %). En mulig forklaring herpå kunne være, at der bor relativt mange grønlandere i netop de byer.

Figur 5

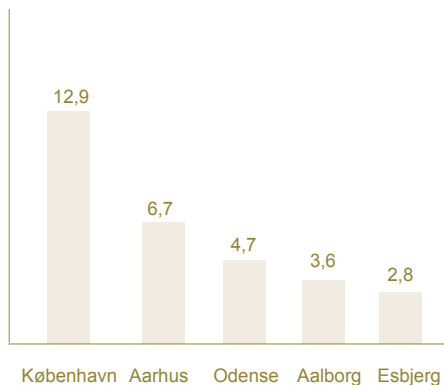
Grønlandske ofre (n=2828)

Procent

Figur 6

Alle ofre (n=353.085)

Procent

Afgørelser i voldssager med grønlandske ofre

Når vi ser på, hvilke afgørelser voldssager med grønlandske ofre ender med, ser vi, at flest sigtede (51 %) ^b får en såkaldt "fældende afgørelse", dvs. at den sigtede er kendt skyldig. I 45 % af sagerne er den sigtede ikke blevet kendt skyldig, og i 4 % af sagerne fremgår udfaldet af sagen ikke af POLSAS, eller også er sagen blevet oversendt til udlandet.

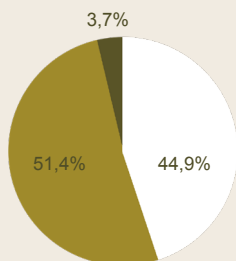
Alle afgørelsestyperne er splittet op i figur 7, så vi først har de "Fældende afgørelser", dernæst de "Ikke-fældende afgørelser" og til sidst kategorien "Andet". Af de fældende afgørelser er den hyppigste afgørelsestype "Dom" med 26 % og dernæst "Betinget dom" med 16 %. Af de ikke-fældende afgørelser er den hyppigste afgørelsestype, at påtalen er blevet opgivet, specifikt efter Retsplejeloven §721, stk. 1, nr. 2, hvilket udgør 31 % af afgørelserne. Dernæst er den hyppigste afgørelsestype, at den sigtede er blevet frifundet, hvilket udgør 8 % af afgørelserne.

Vores gennemgang af anmeldelser af voldsforbrydelser giver et overordnet indblik i udbredelsen og karakteren af den vold, som grønlændere i Danmark udsættes for. Det skal dog igen pointeres, at disse tal angår alle grønlændere i Danmark og dermed ikke specifikt de udsatte grønlændere. Samtidig skal det pointeres, at tallene kun kan sige noget om den vold, som bliver anmeldt til politiet, hvilket ikke nødvendigvis er lig med den faktisk forekommende vold. Man taler i den forbindelse ofte om, at der er et "mørketal" i forhold til kriminalitet, som dækker over den kriminalitet, som aldrig bliver meldt til politiet. I kraft af at vores kvalitative data indikerer, at udsatte grønlændere ikke er ret tilbøjelige til at anmelde forhold til politiet, må det også forventes, at en stor del af den vold, der sker mod og blandt udsatte grønlændere, aldrig bliver registreret af politiet og dermed ikke fremgår af politiets registre. I næste del af kapitlet undersøger vi, hvilke forskellige årsager der kan ligge til grund for mange af borgernes tilbageholdenhed med at gå til politiet samt de gode erfaringer, der trods alt også fortælles om.

^b Til sammenligning var der ifølge Danmarks Statistik 12029 afgørelser i sager om voldsforbrydelser i 2019. Ud af disse var 6722 fældende afgørelser (Danmarks Statistik, 2020). Det svarer til 55,8 %. Det indikerer altså, at sigtede i sager med grønlandske volds ofre lidt sjældnere modtager en fældende afgørelse. Dette hænger dog til dels sammen med, at der er en større andel af volden mod grønlandske ofre, som omhandler voldtægt, hvor der generelt er relativt få fældende afgørelser. Hvis man ser bort fra voldtægt, er det 53,4 % af de sigtede i sager med grønlandske ofre, som modtager en fældende afgørelse.

Figur 7

Fældende og ikke-fældende afgørelser (n=3153)

Fældende afgørelser 51,4%
Ikke-fældende afgørelser 44,9%
Andet 3,7%

Figur 8

Typer af afgørelser i voldssager med grønlandske ofre

Erfaringer med politiet og politisager med grønlandere

Forholdet til politiet blandt udsatte grønlandere er præget af en stor ambivalens: nogle tager kraftigt afstand til ordensmagten, mens andre forholder sig mere pragmatisk i forhold til, hvornår det kan være gavnligt at samarbejde med politiet. Generelt gælder dog, at mange af deltagerne i undersøgelsen er tilbageholdende i forhold til at anmelde vold til politiet. Der er flere årsager til dette, men kendetegnende er, at konkrete erfaringer med møder med politiet og det bredere retsvæsen, giver mange en opfattelse af, at politiet ikke 'er der' for borgere i miljøet. Og når møderne opleves som positive af borgerne, så er det oftest i relation til lokalbetjente, som har særligt kendskab til de specifikke miljøer.

Retskynisme

Det kvalitative datamateriale vidner om en udbredt retskynisme i form af lave forventninger til politi og retssystem: Det vil sige en opfattelse af, at politiet og retssystemet ikke er behjælpelige med de problemer, borgerne oplever i deres dagligdag (Kirk & Matsuda 2011). Retskynismen har rod i konkrete erfaringer med, at det ikke hjælper at rette henvendelse til politiet. Vores opgørelser over anmeldelser af vold mod grønlandere viser, at i 31 % af sagerne 'opgives påtalen', fordi det ikke vurderes, at der kan rejses tiltale mod sigtede. Dette giver en god indikation for, at det ofte erfares som nyttesløst at anmelde sagerne (se oversigt over typer af afgørelser i voldssager med grønlandske ofre). Dertil fortæller mange borgere, at deres anmeldelser afvises med den begrundelse, at det ikke er egnet til en anmeldelse:

*Ja, jeg meldte det til politiet, og de synes ikke, at det var egnet til at blive meldt. De sagde: 'Du får ikke en tid hos retten'. Det får en til at tænke: 'Hvad betyder jeg, ik?'.
(Interview med Jens-Peter)*

Afvisninger begrundes også med manglende ressourcer fra politiets side, hvilket giver en oplevelse af, at borgernes problemer ikke prioriteres. Dette bekræftes også af medarbejdere på feltet. Uanset om voldshændelsen bagatelliseres eller nedprioriteres, kan dette efterlade borgerne med en følelse af, at det ikke har nogen betydning, om de kontakter politiet eller ej, og at gruppen af udsatte grønlandere ikke tages seriøst af politiet og retssystemet. Retskynismen blandt borgerne har endvidere rod i en oplevelse af, at politiet alligevel ikke kan hjælpe med de problemer, de står med. Dette gælder især i forhold til vold, som ofte opstår spontant, hvorfor en anmeldelse ikke hjælper 'her og nu'.

Hårdhændet behandling

Oplevelser af uretfærdig og unødigt hårdhændet opførsel fra politiets side er en af de mest underbyggede årsager til, at udsatte og marginaliserede grupper udvikler mistillid til politiet og ikke ønsker at samarbejde hermed (Tyler 2001). At det er *borgernes oplevelser*, der er fokus på, er centralt, da der sagtens kan foreligge legitime grunde til, at politiet handler, som de gør. Men hvis det ikke opleves sådan fra et borgersperspektiv, kan der udvikles en afstandtagen til politiet. Deltagerne i undersøgelsen fortæller jævnligt om hårdhændet behandling fra politiets side, og flere kan trække op i trøjen og vise mærker efter knæ i ryggen efter anholdelser. Der berettes også om diskriminerende og racistisk sprogbrug blandt betjente. Borgeren Kim fortæller således:

Jeg tænker altid tilbage på den oplevelse, hvor politiet var meget aggressive, med onde øjne, som jeg ikke glemmer, og et sprogbrug, de ville benægte, hvis jeg skulle fortælle det. Sådan noget decideret racistisk og overherremenneske-sprog over for nogle af os. (Interview)

Fleere af disse oplevelser beskrives i relation til, at borgernes adfærd og tilstedeværelse bliver anset som uønsket af omgivelserne, når de fester, er højlydt eller på andre måder uro- og utryghedsskabende. Ved at blive antastet hårdhændet af politiet på baggrund af opførsel og tilstedeværelse fremfor i relation til den faktiske begåede kriminalitet, udvikler mange udsatte en afstandtagen til politiet, hvilket også kan påvirke anmeldelses-tilbøjeligheden (jf. Gau & Brunson 2015).

Mennesker i udsattemiljøer, som både har erfaringer med, at det ikke nytter noget at gå til politiet, og med, at møder med politiet er hårdhændede og diskriminerende, udvikler ofte en fælles forståelse af, at politiet er uønsket (Carr et al. 2007; Moule et al. 2019). Dette kan skabe en barriere i relation til anmeldelse af vold. Ikke mindst fordi det at gå til politiet kan være forbundet med en risiko for, at dette bliver gengældt i form af fysiske overgreb eller ved udelukkelse fra fællesskabet, som denne borger beskriver:

Man vil ikke have det hængende på sig i flokken, at man er sådan en, der ringer, anmelder og har kontakt til politiet og er stikker. Så vil man jo ikke være med i gruppen mere, så er man alene jo. (Interview med Hans-Henrik)

Når borgere i sjældne tilfælde alligevel vælger at anmelde voldshandlinger, og det rent faktisk leder til handling fra politiet, medfører det ofte utilsigtede konsekvenser for de involverede parter. Dette ses i en sag mellem Rikke og Anine, der begge kommer på samme værested. Rikke har under

”Jeg er nødt til at anmelde hende til politiet, fordi jeg kan ikke blive ved med at finde mig i det. Hvorfor kommer hun ikke bare herover og snakker med mig i stedet for at råbe og begynde at slå?”

– Interview med Nivi

skænderier slået Anine, som vælger at anmelde episoden. I månederne efter fryses Anine ud af det fællesskab, de begge plejer at færdes i. *"De taler ikke til mig, når jeg går hen til de andre,"* klager Anine. I de måneder, der går mellem anmeldelsen og retssagen, får de alligevel løst konflikten imellem sig. Dagen for retssagen oprinder, hvilket genaktiverer uoverensstemmelserne. Blandt andet fordi Anine holder fast i anmeldelsen trods deres genetablerede relation. De efterspørger begge støtte fra en værestedsmedarbejder, som gerne vil imødekomme ønsket, men samtidig ikke vil tage parti. Derfor ender kvinderne med at tage til retssagen alene.

Samarbejdsvillighed og oplevelser af nærværende politi

Selvom de ovennævnte faktorer har udpræget virkning blandt de udsatte grønlændere, er det ikke alle borgere i vores undersøgelse, der har et negativt syn på politiet. Udsatte grønlænderes vilje til at samarbejde med politiet opstår af flere omstændigheder.

Uanset om politiet er den bedste til at sikre beskyttelsen, er der et stort behov for beskyttelse i miljøet. Der forekommer derfor situationer, hvor udsatte grønlændere går imod fællesskabet og vælger at kontakte politiet for at søge beskyttelse eller søge retfærdighed. Det er særligt i situationer, hvor det er muligt at søge tilflugt og vente på, at hjælpen kommer frem. I andre tilfælde sker anmeldelser også først, når en konflikt har stået på i en længere periode, og én af parterne bliver træt af det, som denne borger beskriver:

Jeg er nødt til at anmelde hende til politiet, fordi jeg kan ikke blive ved med at finde mig i det. Hvorfor kommer hun ikke bare herover og snakker med mig i stedet for at råbe og begynde at slå? (Interview med Nivi)

Politiet bliver anset som en 'sidste udvej' til at løse konflikter i et miljø, hvor man ellers gør meget for at løse stridigheder uformelt og internt, hvilket generelt er kendetegnede for miljøer præget af anstrengte forhold til politiet (Emerson 1981, se kapitel om hverdagsliv med vold).

Heller ikke alle møder med politiet opleves uretfærdige og hårdhændede, og særligt i områder, der håndteres af lokalbetjente, fortæller borgerne om respektfuld, forstående og nærværende kontakt til politiet. Her er flere udsatte grønlændere selv opsøgende i kontakten til lokalpolitiet. De indgår i hverdagssnak, og i visse tilfælde foretager de 'uformelle' anmeldelser ved at fortælle om hændelser og problemer. Selvom oplevelserne ikke altid er nok til at skabe en generel tillid til hele retssystemet, så åbner de op for tillid og samarbejdsvillighed til de pågældende lokalbetjente og giver dermed udsatte grønlændere oplevelsen af at have en indgang til politiet, hvor de bliver taget seriøst.

Endelig er der også eksempler på, at udsatte grønlandere er opsøgende i forhold til politiet, fordi de ganske enkelt mener, at folk, der begår alvorlig kriminalitet, skal straffes. Borgeren Nukaka beskriver det således efter at have fået punkteret en lunge af en anden borger:

Jeg sagde til lægen, at jeg gerne ville anmelde [overfaldsmanden]. Så kom politiet på sygehuset. Jeg kunne jo ikke trække vejret og sådan noget. Så jeg venter på erstatning. ... Man skal anmelde det, hvis man bliver slået. Han skal have sin straf.
(Interview med Nukaka)

Citatet viser også, at der for nogle er et behov for at kunne søge erstatning i forbindelse med skader, hvilket også motiverer til at anmelde hændelser.

Samlet viser vores data, at der er mange faktorer, der indvirker på, om udsatte grønlandere anmelder vold og andre hændelser til politiet. At der hersker en udbredt ambivalens i forholdet til politiet blandt udsatte grønlandere, kan forklares med, at der dels er forskellige oplevelser med møder med politiet, men også at der er forskellige grupperinger i miljøet, hvor nogle er mere fremmedgjorte fra retsvæsnet, mens andre er tættere knyttet til det. Denne forskel er vigtig at have for øje, da grupperne har forskellige, og til tider modsatrettede, forventninger til politiets ageren. Udsatte grønlanderes anmeldelsestilbøjelighed synes således at afhænge af, hvad de afvejer som værende bedst for dem i en given situation, særligt i forhold til om politiets involvering overhovedet vil gavne dem, og om risikoen for social eksklusion og fysisk afstraffelse fra fællesskabet er dét værd.

Anbefalinger:

- Det er vigtigt at sikre, at udsatte grønlandere føler sig taget alvorligt, når de retter henvendelse til politiet og anmelder vold.
- At miljøer med udsatte grønlandere primært mødes af betjente med forståelse for de risikomiljøer, som borgerne færdes i, og for at der arbejdes med at sikre socialt udsatte borgeres kendskab til de rettigheder, de har.

Hvis man betragter kønsforskelle blandt de sigtede, kan vi se, at en større andel af de sigtede med grønlandsk nationalitet udgøres af kvinder med 24% mod 9% af alle sigtede. Dette indikerer altså, at grønlandske kvinder udgør en større andel af personerne i voldssager, både som ofre og gerningspersoner, hvis man sammenligner med alle sigtede og alle ofre for voldsforbrydelser.

Referencer:

- Balvig, F. & Kyvsgaard, B. (2009). Man anmelder da vold? En analyse af ændringer i anmeldelsestilbøjeligheden for vold. Justitsministeriet
- Carr, P. J., Napolitano, L., & Keating, J. (2007). We never call the cops and here is why: A qualitative examination of legal cynicism in three Philadelphia neighborhoods. *Criminology*, 45(2), 445–480.
- Danmarks Statistik (2020). Kriminalitet 2019. *Danmarks Statistik*
- Danmarks Statistik (a). BEF5G: Personer født i Grønland og bosat i Danmark 1. januar efter køn, alder og forældrenes fødested. <https://www.statistikbanken.dk/BEF5G> (tilgået 25/10/2021)
- Danmarks Statistik (b). FOLK2: Folketal 1. januar efter køn, alder, herkomst, oprindelsesland og statsborgerskab. <https://www.statistikbanken.dk/folk2> (tilgået 25/20/2021)
- Det Kriminalpræventive Råd (n.d.). Vold i tal og statistik. <https://dkr.dk/vold-og-voldtaegt/fakta-om-vold> (tilgået 20/10/2021)
- Emerson, R. M. (1981). On Last Resorts. *American Journal of Sociology*, 87(1), 1–22
- Gau, J. M., & Brunson, R. K. (2015). Procedural Injustice, Lost Legitimacy, and Self-Help: Young Males' Adaptations to Perceived Unfairness in Urban Policing Tactics. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 31(2), 132–150
- Justitsministeriets Forskningskontor (2021). *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 2005-2020*. Hovedtal. Justitsministeriet
- Kirk, D. S., & Matsuda, M. (2011). Legal cynicism, collective efficacy, and the ecology of arrest. *Criminology*, 49(2), 443–472
- Madsen, H. F. (2016). 'Udsatte grønlandske kvinder i Danmark: En undersøgelse af kvindernes livssituation, problemer, ressourcer og behov. København K: Rådet for Socialt Udsatte
- Moule, R. K., Burruss, G. W., Gifford, F. E., Parry, M. M., & Fox, B. (2019). Legal socialization and subcultural norms: Examining linkages between perceptions of procedural justice, legal cynicism, and the code of the street. *Journal of Criminal Justice*, 61, 26–39.
- SFI (2015). Grønlændere i Danmark. En registerbaseret kortlægning. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Tyler, T. R. (2001). Public Trust and Confidence in Legal Authorities: What do Majority and Minority Group Members Want from the Law and Legal Institutions? *Behavioral Science and the Law*, 19, 215–235
- www.dankelove.dk

KAPITEL 4

Hverdagsliv med vold

Hverdagsliv med vold

Kapitlet om anmeldelse af vold og erfaringer med politiet viste, at udsatte borgere med grønlandsk baggrund er overrepræsenterede blandt voldsofre, men samtidig at mange voldshændelser blandt borgergruppen ikke anmeldes. Ikke desto mindre er det tydeligt, at vold fylder meget i de sociale miljøer, som borgerne i undersøgelsen færdes i. Nærværende kapitel undersøger på den baggrund hverdagslige oplevelser af at blive udsat for, bevidne, eller selv udøve vold.

Vold i udsattemiljøer

Flere af borgerne i undersøgelsen er oprindeligt flyttet til Danmark for at komme væk fra vold og druk blandt familie og venner i Grønland. For dem tilbød flytningen en umiddelbar mulighed for at lægge stor fysisk afstand til bestemte miljøer eller personer og som en udvej fra et liv med vold eller problematisk rusmiddelbrug. Dog kendetegner lignende mønstre de miljøer, hvor de færdes i i Danmark, idet netop vold og trusler om vold præger hverdagslivet. Dette gælder både i relationen mellem partnere samt i de miljøer, hvor borgerne færdes. I det følgende skelner vi dog ikke skarpt mellem partnervold eller vold i hjemmet og andre typer af vold. Vi foreslår i stedet, at den type af vold, borgerne i undersøgelsen fortæller om, i flere tilfælde udfordrer *'ideen om et skarpt skel mellem gaden og hjemmet, eller mellem den offentlige og private sfære'* (Ayuro, de Lara & Berti 2014: 447). Således fokuserer vi på de sociale miljøer, eller hvad Rhodes beskriver som 'risikomiljøer' (Rhodes 2002), hvori borgerne færdes og samles til dagligt både i og uden for hjemmet (se kapitel om sociale relationer og fællesskaber). Selv om en række af særligt de kvindelige borgere beretter om oplevelser med partnervold, er det ikke de mest dominerende fortællinger i det kvalitative datamateriale. De fleste fortællinger om vold omhandler oplevelser af vold eller trusler herom i sociale miljøer; hændelser, der dog også kan involvere partnervold i det mere offentlige rum. Disse voldshændelser kan omfatte partnere, tidligere eller potentielle partnere, venner, familiemedlemmer, mere kortvarige bekendtskaber eller relationer, der kommer til og fra over tid. Der er ofte ikke tale om fasttømrede netværk, men mindre klart afgrænsede miljøer, hvori nogle udgør en relativt stabil kernegruppe, mens andre kommer til og fra. Desuden har de en stedslig dimension og er oftest knyttet til bestemte offentlige pladser, torve, bænke eller herberger og varmemstuer. Mens disse fællesskaber, som tidligere beskrevet, tilbyder venskab, omsorg, grin og støtte, viser det kvalitative materiale også, at de på samme tid jævnlige opleves som utrygge og konfliktfyldte. Det er med andre ord tydeligt, at det at leve med vold samt trusler om vold er et hverdagsvilkår for borgerne.

Fysisk vold som et hverdagsvilkår

En stor del af borgerne i undersøgelsen er bosat på herberger eller har deres hverdag i sociale miljøer omkring herberger eller væresteder. Her modtager borgerne både formel hjælp – i form af overnatning, mad, adgang til velfærdsydelse – og uformel hjælp – i form af omsorg og venskaber – men de er også ambivalente steder, der på en og samme tid kan opleves som omsorgsgivende og utryghedsskabende (jf. Johnsen, Cloke & May 2006). Flere borgere fortæller således om, hvordan vold og konflikt er en del af hverdagen på eksempelvis herberger. Borgeren Anja fremviser en flænge i hovedet, hun har fået, efter en anden beboer på herberget slog hende et par dage forinden. Hun ved ikke, hvorfor det skete. *'Hjælp mig,'* beder hun indtrængende og fortsætter: *'Jeg kan ikke bo et sted, hvor der sker sådan noget'.* En anden beboer udtrykker ønske om at få sin egen lejlighed, fordi der er *'for meget ballade'* på herberget. Andre borgere er blevet smidt ud af herberger, netop fordi de har opført sig aggressivt overfor enten personale eller andre beboere. Flere fremhæver følelsesmæssige eller materielle belastninger som årsag til den uro, der præger miljøet på det herberg, hvor de bor. Dette kan gælde økonomi – manglen på penge sidst på måneden – rasmiddelindtag, der måske eskaleres, når folk har modtaget penge, søvnmangel som følge af natlig uro og larm samt hyppige skift i sammensætningen af beboere. Volden er altså indlejret i en kontekst, hvor flere belastninger spiller ind og øger risikoen for forekomsten af voldsomme hændelser.

Konflikter med naboer eller trusler om vold fremhæves blandt andet i en række fortællinger om hverdagslivet på et herberg. Dette gælder blandt andet tilfælde, hvor trusler om vold benyttes til at regulere naboskabet og samværet mellem beboere, som da borgeren Maria blev truet med et våben af sin nabo, fordi hun hørte musik på værelset med nogle venner. Hun var uforstående, da naboen også ofte hørte høj musik. Malik fortæller ligeledes, hvordan han har oplevet at blive truet af sin nabo med et barberblad:

Det kan være svært at skulle bo her. Nogen larmer alt for meget, hvis man bor her. Men min nabo, han er smidt [ud] af sit værelse (...) Han har ellers prøvet at skulle slå mig. Og jeg slog igen, så han løb hen til sit værelse og går ud fra sit værelse med et våben. Og så truede han mig, han skulle til at slå mig med det, så jeg fortæller ham: "Slå mig med det, hvis du er en mand, slå mig med dine hænder". Og så jeg går bare ned til personalet og fortæller om, [at] han har et våben. (Interview)

Malik håndterede truslen om vold ved at fortælle om det til personalet. Dette kunne lade sig gøre, fordi det foregik på herbergets område og dermed udgjorde et brud på regler, der gjorde sig gældende på den

konkrete institution. Ikke alle vælger dog at gå videre til personalet med denne type af trusler. Desuden opstår lignende handlinger tilsyneladende jævnlige på offentlige områder i nærheden af herberger eller væresteder, hvor borgerne også holder til. Således fortæller Nicklas, hvordan han blev overfaldet af nogle andre beboere efter et indkøb i nærheden:

Da jeg var i Netto, købte jeg mad ind for 500 kroner, og så fandme prøver de at rulle mig. (Interview)

En konsekvens af de mange erfaringer med vold er, at frygten for eller forventningen om, at man kan blive udsat for eller bevidne vold, ofte er til stede hos flere af borgerne. Volden udgør dermed et konstant potentiale, som har konkrete effekter, blandt andet i forhold til hvordan man agerer i samvær med andre, eller hvor man bevæger sig hen i byen. Sidstnævnte var tilfældet med Hans-Otto, der forsøger at undgå en bestemt plads i byen i forsøget på at undgå at møde en gruppe mennesker, der 'vil slå ham'. Flere beskriver også, hvordan de helt konkret forsøger at forberede sig på potentielle, men endnu udefinerede, fremtidige trusler eller overfald. Nicklas meldte ikke overfaldet ved Netto til politiet. I stedet er han begyndt at bære et svedbånd om hånden: *'Det er derfor, jeg har den her på lige nu. Den [hånden] skal altid være varm,'* forklarer Nicklas, der på den måde føler sig mere rustet til at slå igen, hvis han skulle blive overfaldet.

Trivialisering af vold

For Nicklas og flere andre borgere er skellet *"mellem at være offer, gemingsperson eller vidne (...) en flydende størrelse"* (Henriksen & Bengtsson 2018: 102). Nicklas har selv etableret sig et ry som en, der slår fra sig, og som en, man kan søge beskyttelse hos, hvis man kommer i problemer. Han har således både erfaringer med at blive udsat for og med selv at udøve vold. Det samme gælder Anni, der fortæller, at hun skal i fængsel. Hun har været i retten på grund af en episode, hvor hun 'daskede' en medarbejder på et værested på ryggen og blev dømt for vold. Hun forstår det ikke rigtigt: *'Det var jo ingenting, bare sådan en lille,'* siger hun, mens hun med slap hånd dasker blødt ud i luften. Annis undren over, at hændelsen kan udløse en fængselsdom, kan måske skyldes, at hun ikke anser sin handling som særlig voldsom i relation til de erfaringer, hun selv har gjort sig med vold, både i Grønland og i Danmark. Hun fortæller følgende, da vi spørger ind til voldserfaringer i Danmark:

Min ekskæreste, han tæskede mig for tre år siden, han ville have, at jeg skulle komme tilbage til ham, og jeg ville ikke. Så tæskede han mig, og så brækkede jeg næsen og punkterede lungen (...) Jeg var lige ved at dø. Hvis jeg ikke havde taget til lægen inden for en time, så havde jeg været død. (Interview)

Akkumuleringen af erfaringer med vold over tid – det at leve med gentagne erfaringer med at bevidne, blive udsat for eller eventuelt selv udøve vold – kan bidrage til en 'trivialisering' af vold (Henriksen og Bengtsson, 2018). Det vil sige, at vold opleves som en del af hverdagen, som man ofte ikke sætter spørgsmålstegn ved. Nogle hændelser beskrives således som 'ikke noget særligt' eller i nogle tilfælde som noget offeret måske havde 'fortjent'. Mange af borgerne er vokset op med vold i hjemmet. Flere har oplevet dødsfald i nærmeste familie eller netværk som følge af vold, hvilket illustreres i følgende feltnoteuddrag:

Jeg [feltarbejderen] spørger Lasse, hvornår hans far døde. Han fortæller ivrigt og længe, at det var deres mor, som skød deres far, og at han kan huske billedet af, hvordan moderen selv tørrede blodet væk efter drabet. Jeg spørger, hvorfor hun skød ham. Lasse trækker på skuldrene. 'Jeg ved det ikke', siger han, 'men nogle gange slog vores far hende for at holde styr på hende, og måske vidste hun ikke, hvad hun ellers skulle gøre'.

Som nævnt er der også flere eksempler på borgere, der er flyttet til Danmark for at komme væk fra en voldelig kæreste, ægtefælle eller fra bestemte miljøer i Grønland. Dermed har de fleste af borgerne gjort sig erfaringer med vold, også inden flytningen til Danmark. Volden bliver dog atter et element i hverdagslivet, nu på eksempelvis herberger, væresteder og andre miljøer, hvor borgerne færdes.

Mange udsatte grønlændere har pådraget sig permanente skader som følge af vold, de har oplevet enten i Grønland eller i Danmark. En kvinde har mistet en finger og sine tænder efter gentagne gange at være blevet udsat for vold i et parforhold; en mand har mistet synet på sit ene øje efter et overfald, og flere har kroniske smerter efter skader, de har pådraget sig under overfald eller slåskampe. Alligevel er det kendetegnende, at mange voldshændelser underspilles. Dette afspejles blandt andet i eksempler med slåskampe, hvor parterne hurtigt finder sammen igen, eller som afskrives som ubetydelige. 'Vold mellem venner, det sker,' siger Patrick således: 'men det er ikke noget, vi går op i. [Det opstår på baggrund af] jalousi og penge, men det er ikke ... som sagt, det er meget overfladisk'. Det følger heraf, at trivialiseringen af erfaringer med vold kan have en indflydelse på, hvad man opfatter som vold, som det eksempelvis illustreres i hændelsen

med Anni, der skal i fængsel, som følge af hvad hun selv fremstiller som et uskadeligt dask på ryggen.

Vold som regulering af den sociale orden

I mange tilfælde gælder det, at en borger, der er blevet udsat for vold, ikke er klar over, hvad der udløste konflikten. Rusmidler – især alkohol – spiller en central rolle i nogle af disse beretninger om vold, hvori en fornemmelse af motiver fortaber sig. Dette skal ikke forstås, som om volden er irrationel eller nødvendigvis uden motiv eller årsag. Som en medarbejder på et herberg beskriver:

Du kan virkelig blive udskammet, hvis du ... hvis der går et rygte om, at der er en, der har gramset på små piger oppe i Grønland; hvis det rygte kommer, så får han tæsk. Altså ... eller hvis det er en, der bare har stjålet fra nogen, altså det bliver, der er en ufattelig fællesskabsfølelse, og du bliver bare udskammet, hvis du træder uden for det. Altså overtræder nogle ... fordi det virker ikke som om, der er nogle regler i den gruppe, men det er der jo så alligevel. (Interview med Erna)

De regler, medarbejderen refererer til, er afhængige af kontekst. Som vist i afsnittet om borgernes oplevelser med politiet og med at anmelde voldshændelser anser mange ikke politiet som en egnet beskytter i forhold til den vold, de oplever. I stedet benyttes vold internt i miljøet til at regulere den sociale orden i miljøet og til at sætte grænser. De fleste borgere tager afstand fra vold, men fremhæver alligevel en række situationer, hvor vold forstås som legitim eller nødvendig. 'Jeg slår aldrig', siger Ivalu således, mens hun slår rutineret ud i luften med en knytnæve, 'men man er nødt til at kunne forsvare sig selv', fortsætter hun. Det at kunne forsvare sig selv eller at forsvare andre er typiske situationer, hvor vold beskrives som legitim, som videre illustreret i Mikkels fortælling om, hvordan han greb ind, da to grønlandske kvinder blev overfaldet:

(...) den ene tabte [en] tand og alt muligt, og den anden fik bank (...) Jeg blev nødt til og komme derover og hjælpe dem ... og så fik de den her [han viser sin knytnæve]. (...) Når jeg kigger på dem, der bliver slået, så kommer jeg. (Feltnoter)

Fortællinger om at måtte gribe til selvforsvar eller om at gengælde vold optræder i en kontekst, hvor tilstedeværelsen af formelle retsinstanser som tidligere beskrevet er mangelfulde eller af forskellige grunde fravælges af borgerne (se afsnit om anmeldelser af vold og erfaringer med politiet). Ayuero et al. (2014) har undersøgt, hvordan vold i sammenhænge, hvor staten er fraværende, udgør dele af et 'handlingsrepertoire': et "etableret slags know-how, en familær praksis der er nyttig i forhold til at håndtere de

”Man må heller ikke slå hinanden. For nogle år siden var der nogle indvandrere, der kom for at slås og for at overtage pladsen, men grøn­lænderne forsvarede sig. Og så kom de tilbage dagen efter for at slå danskerne, som ikke kunne finde ud af at forsvare sig, og så hjalp grøn­lænderne dem.”

– Interview

udfordringer, hverdagslivet bringer på den urbane margin” (Ayuerdo et al.: 447-448). Vold benyttes i den kontekst til at adressere individuelle såvel som kollektive problemstillinger. Vold benyttes ikke kun til selvforsvar eller forsvar af andre, men til at etablere og demonstrere grænser for adfærd i det sociale miljø. Dette uddyber en kvinde, da hun forklarer de uskrevne regler, der er på den plads, hvor hun ofte mødes med andre socialt udsatte:

Man må heller ikke slå hinanden. For nogle år siden var der nogle indvandrere, der kom for at slås og for at overtage pladsen, men grønlænderne forsvarede sig. Og så kom de tilbage dagen efter for at slå danskerne, som ikke kunne finde ud af at forsvare sig, og så hjalp grønlænderne dem. (Interview)

At forstå vold som del af et handlingsrepertoire, i en kontekst hvor formelle retsinstanser er fraværende, åbner videre op for en forståelse af, hvordan hændelser, der umiddelbart kan fremstå som umotiverede og meningsløse, nogle gange skal forstås i konteksten af tidligere episoder. At de ikke nødvendigvis er enkeltstående, men skal ses som del af "et sæt af forbundne begivenheder" (Ayuerdo et al.: 450). Dette illustreres af Aksel, der udbryder 'Livet er en kamp', før han fortæller om, hvordan han er blevet slået i miljøet på baggrund af en tidligere voldsepisode, han deltog i:

Nogle har set mig [hjælpe nogle andre i en slåskamp]. Og nogle kigger på mig og ser mig som den onde mand efter dengang, jeg hjalp nogen. 'Ej han er ond, han er ond', og de ved slet ikke, at det var en anden person, jeg hjalp. Vi gik så fredeligt her og så lige pludselig er der slåskamp, sådan lige uden videre ud af den blå luft. Nogle har set mig sådan, de gange, hvor jeg har hjulpet nogen. (Interview)

Slåskampen opleves af borgeren som umotiveret, som opstået 'ud af den blå luft', men spores samtidig tilbage til en tidligere hændelse, hvor Aksel trådte ind i en konflikt, han umiddelbart ikke selv havde del i. Han ender dermed med både at være vidne, udøver og potentielt offer for vold; det sidste, da han frygter, at nogle vil gengælde hans deltagelse i den konflikt, han trådte ind i.

Samlet viser kapitlet, at der både er tidlige og stedlige dimensioner i borgernes beskrivelser af at leve med vold. De fleste borgere har gjort sig gentagne erfaringer over tid med at bevidne, blive udsat for og i nogle tilfælde også selv udøve vold. I den kontekst trivialiseres mange episoder, så fx det at blive udsat for trusler måske ikke opfattes som vold eller som alvorligt nok til at anmelde. I Danmark udspiller en del af den vold, borgerne i undersøgelsen fortæller om, sig desuden i bestemte miljøer,

der er knyttet til fx herberger, væresteder eller bestemte pladser i byen. Disse miljøer beskrives på en og samme tid som voldsgenererende og som beskyttende. De spiller en central rolle i forhold til at klare hverdagen på kanten af velfærdssystemet, men er også sociale sammenhænge, hvori risikoen for at blive udsat for vold ofte er til stede.

Der er kun få eksempler i undersøgelsen på borgere, der har modtaget terapeutisk behandling såsom psykologhjælp efter at have været udsat for vold. Dette gælder også i tilfælde, hvor borgere har været udsat for gentagne overgreb over tid, har permanente skader efter overfald eller har oplevet drab og selvmord i deres nærmeste relationer. Den primære støtte, borgerne modtager i kølvandet på disse hændelser, er dermed den, de modtager i de sociale miljøer, hvor de færdes, eller i få tilfælde hos en bostøtte eller anden kontaktperson. Særligt i kølvand på dødsfald eller lignende kriser i miljøet er der dog en efterspørgsel efter sorggrupper og anden mere kvalificeret støtte end den, der typisk er til rådighed på de herberger og væresteder, borgerne benytter.

Anbefalinger:

- Vold er ikke kun erfaringer, mange udsatte borgere har 'med i bagagen', men er jævnlige forekommende i de sociale miljøer de færdes i.
- De gentagne erfaringer med vold over tid bidrager til, at mange voldshændelser trivialiseres eller ikke anses som alvorlige nok til at blive anmeldt.

Referencer:

Auyero, J., de Lara, A. B., & Berti, M. F. (2014). *Uses and forms of violence among the urban poor. Journal of Latin American Studies*, 46(3), 443-469

Henriksen, A. K., & Bengtsson, T. T. (2018). Trivializing violence: Marginalized youth narrating everyday violence. *Theoretical Criminology*, 22(1), 99-115

Johnsen, S., Cloke, P., & May, J. (2005). Day centres for homeless people: spaces of care or fear? *Social & Cultural Geography*, 6(6), 787-811

Rhodes, T. (2002). The 'risk environment': a framework for understanding and reducing drug-related harm. *International Journal of drug policy*, 13(2), 85-94

Hvis man betragter grønlandske voldsofre og sammenligner dem med alle voldssager, kan vi se, at der blandt de grønlandske ofre er en overrepræsentation af kvinder, mens der blandt den generelle befolkning er en overrepræsentation af mænd. Der er 64% kvinder og 36% mænd blandt de grønlandske voldsofre. I den generelle befolkning forholder det sig lige omvendt. Her er 60% af voldsofrene mænd, 39% kvinder og 1% andet/uooplyst. Man kunne måske foranlediges til at tro, at overrepræsentationen af kvinder blandt de grønlandske ofre hænger sammen med, at en større andel af volden mod grønlændere tilsyneladende handler om voldtægt og anden seksualiseret vold. Men hvis man ser bort fra sager om voldtægt, er forskellen stadig intakt. Uden sagerne om voldtægt udgør kvinder 60% af de grønlandske ofre, mens de udgør 37% af ofrene i den generelle befolkning.

DET KRISERAMTE LIV

Det kriseramte liv

Håndbogen sætter fokus på udsatte grønlandere i relation til *sociala relationer, møder med velfærdssystemet, politiet og vold*. Bogen viser, hvordan de sociale miljøer borgerne færdes i, på den ene side udgør risikomiljøer, der er præget af konflikter og utryghed, og på den anden side udgør positive fællesskaber med en række sociale, materielle og følelsesmæssige ressourcer. Det er således her, borgerne finder venskab, grin, et måltid mad, en seng at sove i samt omsorg og tilhørsforhold. Dette er afgørende for mennesker, der som håndbogen også viser, lever på kanten af velfærdssystemet, og som ofte ikke får den hjælp, de har brug for og ret til. Dette viser sig også i erfaringer med politiet, hvor udsatte borgere med grønlandsk baggrund nogle gange oplever ikke at blive taget alvorligt, når de anmelder voldshændelser, samt i tilbøjeligheden til ikke at anmelde voldshændelser i det hele taget.

Håndbogen viser, at udsatte grønlandere er overrepræsenterede som voldsofre i Danmark (se også SFI 2015). Blandt andet er vold en del af hverdagen på og omkring herberger, væresteder og i de offentlige rum, hvor borgerne mødes. I fraværet af formelle retsinstanser fungerer vold som del af et handlingsrepertoire, hvormed konflikter søges løst, og grænser etableres på egne og andres vegne. Håndbogen viser også, at tilbøjeligheden til ikke at anmelde voldshændelser, ikke kun skyldes tidligere negative erfaringer med at prøve at anmelde vold eller i mødet med politiet. Det kan også skyldes frykten for konsekvenser, hvis man anmelder folk, der er del af samme sociale miljø, samt at mange hændelser trivialiseres og afskrives som ikke alvorlige nok til en anmeldelse.

Blandt medarbejdere og i rapporter omhandlende udsatte grønlandere er der en særlig opmærksomhed på, at udsatte borgere med grønlandsk baggrund ofte har traumatiske oplevelser med i bagagen, når de flytter fra Grønland til Danmark. Der er dog mindre fokus på, at erfaringer med vold ofte gentager sig; at borgernes liv også i Danmark er kriseramte. Nærmere end en enkeltstående begivenhed, der ligger bagud i tid, antager kriser dermed for mange en mere 'kronisk' (Vigh 2008) eller vedvarende karakter, der eksempelvis kan præge miljøet på det herberg, man er bosat på, eller den plads, man samles på i hverdagen med venner og bekendte. Således gentager erfaringer med vold sig i tid og sted for mange af borgerne, der ofte både har bevidnet, været udsat for og/eller selv udøvet vold.

Som illustreret i de to portrætter i indledningen til håndbogen kan den krise, som eksempelvis en voldshændelse udgør, være med til at skubbe borgere

væk fra den hjælp, de måske ellers modtog, eller den indsats, de var i gang med. Denne indsigt kan med fordel indtænkes i indsatser til de mest sårbare borgere, således at indsatserne bliver mere rummelige overfor de eksterne belastninger, en given borger møder undervejs i en indsats. Mange borgere beretter nemlig om at ende på gaden eller på andre måder få forværret adgangen til hjælp efter begivenheder såsom dødsfald eller vold. Flere medarbejdere nævner, at de mest udsatte grønlandske borgere nogle gange ikke inddrages i de målrettede indsatser, der ellers som udgangspunkt var tiltænkt netop denne målgruppe. Dette kan skyldes eksterne krav om, at et vist antal borgere gennemfører et forløb, før indsatsen kan legitimeres, eller at indsatserne ophører på et tidspunkt, hvor borgeren stadig har brug for hjælp. Det kan med fordel diskuteres, hvordan indsatserne kan tilrettelægges således, at de reelt kan rumme de mest udsatte borgere og borgere, som har brug for meget langvarende indsatser.

Borgerne i undersøgelsen beskriver, hvordan de mest positive erfaringer i mødet med velfærdssystemet er igennem de mere 'håndholdte' indsatser, hvor de følges af den samme kontaktperson, bostøtte eller lignende over tid. Er disse indsatser tidsbegrænsede, er de imidlertid mere sårbare overfor den type kriser, der er beskrevet ovenfor. Nogle indsatser arbejder desuden med en formodning om, at borgerne bedst hjælpes, hvis de kan hjælpes ud af deres sociale miljøer. Men som denne og andre undersøgelser har vist (se fx SUSY Udsat 2019), er der vigtige ressourcer at hente i miljøerne. Udsatte borgere med grønlandsk baggrund rapporterer eksempelvis i mindre grad end andre udsatte borgere at være ensomme, og at de oftere benytter deres netværk (SUSY Udsat 2019). På grund af den betydning, de sociale relationer i udsatemiljøer har for borgerne, kan der med fordel arbejdes mere målrettet med konflikthåndtering med fokus på, hvordan man hjælper borgerne, der, hvor de er. Dette kan også involvere at styrke medarbejderes ressourcer i forhold til, hvordan de bedst hjælper, både når en borger vil anmelde en voldshændelse, og når konflikter søges løst internt.

Referencer:

SFI (2015). Grønlændere i Danmark. En registerbaseret kortlægning.

SUSY Udsat (2019). *Sundhedsprofil for udsatte grønlændere*

Vigh, H. (2008). Crisis and chronicity: Anthropological perspectives on continuous conflict and decline. *Ethnos*, 73(1), 5-24

Hvis du vil vide mere

Nygaard-Christensen, M. & B. Bjerger (2021). The construction of "socially marginalized Greenlanders" as a target group in Danish welfare policy and practice. *Nordic Journal of Social Research*, 132-154

Pedersen, S. M, Bjerger, B. & M. Nygaard-Christensen (2021). Vold er en del af hverdagen for mange udsatte grønlandere, *STOF - Viden om rusmidler og samfund*, 39, 8-13

Nygaard-Christensen, & S. M. Pedersen (2020) "Torvet har et bedre tilbud til mig". Fællesskaber blandt udsatte grønlandere udgør et uformelt hjælpesystem. *STOF - Viden om rusmidler og samfund*, Nr. 36, 2020, s. 20-25.

Nygaard-Christensen, M. & B. Bjerger (2019). Udsatte grønlandere i det danske velfærdssamfund: Målrettede indsatser som mulighed og ben-spænd. *STOF - Viden om rusmidler og samfund*, 33, 8-11

CENTER FOR RUSMIDDELFORSKNING
PSYKOLOGISK INSTITUT
AARHUS UNIVERSITET